

LOJZE BRATUŽ - SIMBOL ODPORA PROTI SLEPI NADUTOSTI

Pred šestdesetimi leti je v goriški bolnišnici za posledicami zastrupitve izdihnil Lojze Bratuž, organist, glasbenik in pevovalja. Na božični dan so ga po jutranji maši v Podgori domači fašisti peljali na svoj sedež in ga prisilili, da je spil napoj, ki ga je zastrupil in ga po skoraj dveh mesecih hudih muk pripeljal v smrt.

Lojze Bratuž ni bil režimu nevaren element, ni bil tigrovec, ni nastavljal peklenjskih strojev ali snoval atentatov proti italijanskim objektom v Gorici, ni bil niti agitator, ki bi hujskal množice na upor proti Italiji ali proti fašizmu. Bil je sicer že nekajkrat v zaporu, tudi je že utrpel nekaj fizičnih napadov, imeli so ga vsekakor na seznamu oseb, ki jih je bilo treba nadzorovati. A to je bilo v tedanjih časih za slovenske izobražence pod Italijo skoraj nekaj samoumevnega; vsi preživeli vedo povedati, da so spali s kovčkom pri postelji, pripravljeno, da jih iz dneva v dan aretirajo za nekaj časa ali da jih pošljejo v konfinacijo v notranjost države, kjer niso mogli nikomur "škoditi".

Fašistični režim je hotel enostavno Italijo poitalijančiti, vzpostaviti enotno narodno zavest in kulturo po vsem ozemlju; ni bilo prostora za druge jezike ali narečja, še manj za drugačne oblike kulture; umetnost je morala biti režimska.

V taki evforiji so zrastle mladi prenapeteži, ki so bili v svoji nadutosti povsem oproščeni kritik; nasprotno je režim njihovo mladostno objestnost označeval za junaštvo, simbol uspešnosti novega italijanskega rodu.

Enako se je nekaj let pozneje dogajalo v od fašistov "osvojenem" Jugoslaviji in v prav tako "osvojenem" zamejstvu, kjer je brca duhovniku veljala za dvojno junaštvo...

Fašisti so takrat hoteli Slovincem v Italiji nagnati strah v kosti; Bratuža gotovo niso namenoma umorili, saj še danes nimamo uradnih listin, ki bi pričale, zaradi česa je pravzaprav Lojze Bratuž umrl. Zločin v Podgori gotovo ni bil zrežiran. Režim ni hotel mučenikov, a krivci za svoje hudo dejanje niso bili in ne bodo nikoli obsojeni. Kako bi tudi mogli biti, saj bi na takem procesu morali na zatožno klop tudi "veljaki in starešine", teh pa ni bilo malo. Na dan bi prišli vsi "Miloševići" tedanjega časa in ob čast bi bil ves bedasti narod, ki je tedaj vpil parole v črnih srajcah.

Tone Kralj: Lojze Bratuž (olje na platno, 1937)

Ubogi Lojze Bratuž je vodil tudi italijanske zборе, bil je profesor tudi italijanskim dijakom, imel je odlične prijatelje med Italijani v Gorici, ni se bal fašistov. Njegova vest je bila čista. Mislil je, da mu ne morejo ničesar protidržavnega dokazati. Ljubil je svoj narod in se zanj razdal; svoje najboljše moči, svojo umetniško žilico, svoje glasbene talente je hranil za svoje ljudi, vendar je potrpežljivo čakal na dan, ko bo v svobodi zadihal v cerkvah in v javnosti tisti jezik, ki mu je bil najdražji.

A njegov narod pod Italijo je bil razdvojen. Mnogi so se poitalijančevali, mnogi so bili nevarnejši od fašistov samih, večino je bilo strah, nekateri so kljubovali, drugi, najmanj številni, pa so se upirali.

Fašisti so hoteli uničiti zlasti te slednje, a zato so morali tolči po ostalih, da je glas o grozodejstvih prišel do upirajočih se, maloštevilnih. Ti so danes junaki, živi ali mrtvi so doživeli slavo, o njih se govori samo v superlativih, napisali so stran junaške zgodovine slovenskega naroda, oni so "narodni heroji".

Vsi pa vemo, da so za sabo in za svojimi junaštvi puščali resnične mučenike, talce in nedolžne žrtve, požgane vasi in pregone v taborišča smrti.

- DR. MIRKO ŠPACAPAN / STRAN 2

ITALIJANSKA NOTRANJA POLITIKA

ZAČENJA SE PRELOMNO OBDOBJE

DRAGO LEGIŠA

Bivši francoski predsednik Valéry Giscard d'Estaing je pred dnevi na simpoziju v Rimu odločno zavrnil očitek, češ da med razpravo o denarni uniji prihajajo do izraza le ekonomski vidiki, medtem ko naj bi se popolnoma zanemarjale "vrednote in omika". V tej zvezi je francoski državnik dejal, da ima predlagana enotna valuta (euro) tudi "svojo dušo, združena Evropa pa se gradi ob upoštevanju trojice vrednot".

1. "Če bomo vsi imeli isto valuto - je poudaril Valéry Giscard d'Estaing - bo to zelo krepko učinkovalo na izgradnjo evropske identitete.

2. Evropa bo za vse postala simbol stabilnosti in varnosti.

3. Gre navsezadnje za vprašanje moči; zahvaljujoč se enotni valuti bo Evropa postala ena izmed treh denarnih velesil na svetu. Že dalj časa skupno sanjamo in je važno, da bomo lahko še dalje sanjali skupno. Zato ne zadostujejo določila iz Maastrichta, potrebno je združiti volje; za vse je zelo pomembno, če v tem pogledu Italija pokaže trdno voljo."

Iz izvajanja francoskega državnika tudi razumemo, zakaj si sedanja italijanska vlada tako odločno prizadeva, da bi lahko uvedla enotno evropsko valuto že na začetku leta 1999, kot je določeno v sporazumu, sklenjenem v nizozemskem mestu Maastricht. Po tem dogovoru bodo lahko uvedle

skupno valuto le države, ki jih ne pesti inflacija, imajo trden valutni tečaj, aktivno plačilno bilanco, njihov primanjkljaj pa sme znašati največ 3 odstotke bruto narodnega proizvoda.

Medtem ko Italija dejansko že izpolnjuje prve tri pogoje (inflacija, valutni tečaj in plačilna bilanca), ji dela zelo hude preglavice velikanski javni primanjkljaj. Znani italijanski politik in ekonomist Giorgio La Malfa je prejšnji teden izjavil, da italijanski primanjkljaj predstavlja kar 25 odstotkov celotnega primanjkljaja v Evropi. Prav to pa naj bi bila glavna ovira, zaradi katere Italija ne more biti v prvi vrsti, kar zadeva uvedbo enotne valute "euro".

V zadnjih časih se kot na tekočem traku vrstijo obiski italijanskih politikov v Bonnu. Znano je namreč, da bo predvsem od Nemčije (seveda v tesnem sodelovanju s Francijo) odvisno uresničenje maastrichtskega sporazuma. Kanclerja Kohla in njegove sodelavce trenutno sicer skrbi dejstvo, da je 11,2 odstotka delovne sile brez zaposlitve, kar utegne ogroziti obstoj sedanje vlade še pred državnozborskimi volitvami, ki bodo prihodnje leto, a to prav v ničemer ne spreminja dejstva, da je in bo Nemčija tudi v bližnji prihodnosti "lokomotiva", ki bo za sabo vlekla ostale evropske države.

Predsednik Prodi in drugi italijanski politiki skušajo z obiski v Bonnu, Berlinu in

Frankfurtu svoje sogovornike prepričati, da je Italija trdno odločena odstraniti glavno oviro na poti v Evropo, to je svoj velikanski primanjkljaj. Njihova naloga pa ni lahka. Tako je predsednik nemške Zvezne banke (Bundesbank) Hans Tietmeyer baje dejal, da "znajo Italijani bolje igrati nogomet kot zmanjšati primanjkljaj", medtem ko je znani nizozemski bančnik Wim Duisenberg (ta je prejšnji teden predsedoval vrhunskemu srečanju Evropskega denarnega instituta v Frankfurtu) svoj čas izjavil, da bo "enotna valuta startala z osmimi državami", med katerimi seveda ni bilo Italije.

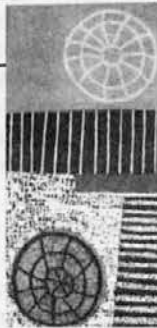
Kancler Kohl je Prodiu baje dejal, da se bo o primeru Italije razprava nadaljevala letos spomladi, ko bo že omenjeni Evropski denarni institut, ki naj bi bil zarodek bodoče evropske osrednje banke, objavil natančno poročilo, iz katerega bo razvidno, koliko se posamezna evropska država približuje oziroma oddaljuje od maastrichtskih parametrov.

Na tej "fronti" naj bi torej zavladovalo kratko premirje, kar pa nikakor ne pomeni, da se bo tudi utišala notranje-politična polemika. Na tej ravni se bo gotovo nadaljevala zelo ostra razprava, katere neposredni predmet pa ne bo "enotna evropska valuta", temveč neprizanesljivo obdelovanje političnega nasprotnika.

Če pomislimo, da bo vse to potekalo vzporedno z delom dvodomne komisije, ki ima nalogo, da izoblikuje predloge za reformo republiške ustave, smemo upravičeno trditi, da začinja Italija preživljati prelomno obdobje. To pa pobleže zadeva tudi našo narodno manjšino.

02 Saša Rudolf
MILOŠEVIĆ POPUŠČA

Letošnji praznik slovenske kulture je potekal tudi v znamenju 90-letnice umetnika Lojzeta Spacala.

03 Jurij Paljk / intervju
LOJZE SPACAL

04 Nadja Maganja
POST - ČAS RAZMISLEKA

06 Marko Vuk
PRED 60 LETI JE UMRL LOJZE BRATUŽ

07 Andreja D. Antoni
KRITIKA S ČASOVNIM ZAMIKOM

08 Ivan Žerjal
ŽIVAHNA RAZPRAVA O AVTONOMIJI

12 Erika Jazbar
TEMNA DESETLETJA POVOJNE ZGODOVINE

12 Harjet Dornik
O RAKU IN AIDS-U

13 Marjan Drobež
O (NE)POBRATENJIH Z NOVO GORICO

14 Edi Žerjal
DAVEK IVA V KMETIJSTVU

15 Marij Čuk
DEBORAH JUNAKINJA PRVENSTVA

SVET OKROG NAS

SLOBODAN MILOŠEVIĆ POPUŠČA

SAŠA RUDOLF

Srbski parlament ima od torka na dnevnem redu razpravo o posebnem zakonu, s katerim bi - na Miloševićev predlog - priznali rezultate novembrskih upravnih volitev. Vuk Drašković je demonstrante v Beogradu opozoril, naj si ne delajo utvar. Sama parlamentarna razprava še ne pomeni, da je srbski predsednik korenito spremenil dosedanje stališče in da je pripravljen priznati zmago opozicije. Šele ko bo zakon potrjen, ko bodo naši občinski svetovalci zasedli svoja mesta, bomo lahko slavili prvo zmago na poti demokracije. Do tedaj, je pristavil, bomo nadaljevali z manifestacijami po beograjskih ulicah.

Potem ko so z najrazličnejšimi domislicami izigrali policijske prepovedi o zbiranju na trgu Republike in na Terazijah, so si v tem tednu izmislili nekaj povsem novega: izdajanje dovoljenj za

protestiranje. Dovoljenja prodajajo v beograjskem središču, veljajo pa 5 dinarjev, to je okrog 1.600 lir. Podobna so vozniškemu dovoljenju in zato tudi razdeljena v več kategorij. "A" kategorija (motorna kolesa) je namenjena manifestantom, ki se zadovoljijo s pasivnim opazovanjem demonstracij, "B" kategorija (motorna vozila) sprehajalcem, "C" kategorija (tovornjaki) sprehajalcem-amaterjem. "D" kategorija (osebni avtomobili) utrujenim sprehajal-

cem in "E" kategorija poklicnemu sprehajalcu.

Beograjčani pa lahko kupijo za isto ceno tudi seveda neuradna dovoljenja za nošnje orožja. Tudi ta so razdeljena na kategorije. Prva jih pooblašča, da lahko nosijo piščalko, na dovoljenju je zapisano, da gre za 25-milimetrsko orožje, druga trobila (125-milimetrsko orožje), tretja na lonce (300-milimetrsko orožje).

S 1. STRANI

LOJZE BRATUŽ - SIMBOL ODPORA

Taka žrtev je postal tudi Lojze Bratuž, ne zaradi svojih nevarnih dejanj, ampak zaradi fasadne potrebe po kaznovanju njegovih sonarodnjakov, ki so hoteli z ognjem in mečem nasprotniku ...odsekati uho. Za nameček pa še podatek, da med podgorskiimi škvadriski gotovo niso bili samo čistokrvni Italijani...

Danes Lojzeta Bratuža naši večinski sodržavljeni raje ne imenujejo, izogibajo se tudi kakršnekoli analize takratnih tragičnih dogodkov. V času, ko je celo zloglasni morilec Priebke dosegel spoštovanje dela italijanske javnosti, ni med večinskim narodom osebe ali ustanove, ki bi razjasnila in se opredelila glede podgorskega zločina. Bratuž ostaja po šestdesetih letih notranji problem slovenske manjšine.

V tej manjšinski skupnosti pa se seveda najdejo taki, ki bi radi organista in glasbenika danes vključili v epopejo odpornišтва slovenskega naroda proti okupatorju, za

zmago komunizma nad fašizmom, v sklop vseh tistih medvojnih shizofreničnih dogodkov, ki so Slovence pripeljale od ene do druge diktature.

Če bi Lojze Bratuž preživel, bi kaj lahko postal po vojni žrtev "osvoboditelj", ki niso nikoli priznali drugega odpora proti okupatorju, kot tistega, ki ga je vodila komunistična partija. Za čistke pa vemo, kako natančno so jih osvoboditelji znali izvajati.

Po šestdesetih letih ostaja tako Lojze Bratuž slejkoprej simbol tistih in samo tistih, ki so potihem in miroljubno kljubovali slepi nadutosti in neumni diktaturi s pomočjo veličine duha in vere v človeka in Boga. Mučenik brez predznakov zaradi oholosti vladajoče nomenklature, ki v svoji brezkulturni otopelosti ni znala na izzive duha odgovarjati drugače kot z junaškimi pregnanji in pretepanji, z uničevanjem oseb in njihovih življenj.

V tem početju pa so si edine vse diktature sveta, pred drugo svetovno vojno in po njej, tako v italijanskem kot v slovanskem svetu.

REPUBLIKA ODSLEJ TEDNIK

V Sloveniji se kriza javnih glasil nadaljuje. Kot so že dalj časa napovedovali, je zdaj prizadela dnevnik Republiko, ki sicer ni imel večje naklade, čeprav je v zadnjem času povečal skrb za kakovost in pestrost vsebine. Zadnja številka časnika v sedanjih obliki je izšla v petek, 7. februarja. Uprava izdajatelja, mešane družbe imenovane Center za založništvo in tisk, je bralce obvestila, da je zaradi zaostrenih finančnih težav sprejela sklep o začasnem prenehanju izhajanja dnevnika. Dokončno stališče o usodi časnika bodo čez nekaj dni sprejeli na zboru družbenikov. Založnik pa je hkrati obvestil naročnike in bralce, da bo že v nedeljo, 16. februarja, izšla spremenjena in dopolnjena Nedeljska Republika, "katere koncept bo temeljil na kritičnem obremenjevanju dogajanj v slovenski družbi". Iz tega obvestila izhaja, da se bo omenjeni dnevnik preoblikoval v politični tednik.

Odgovorni urednik Republike Robert Mecilošek je v izjavi za naročnike in bralce dejal, da si bodo prizadevali, da bi spremembe v časniku čimmanj prizadele častnike in druge sodelavce.

M.

K R A T K E

SLOVENSKI POVERJENI MINISTRSKI predsednik Janez Drnovšek mora do 16. t.m. predložiti parlamentu nov seznam ministrov. Glasovanje o zaup-

MANJŠINA V TRANZICIJI, TODA BREZ TEMELJNEGA DEJANJA

JANEZ POVŠE

Vse več izvedencev ugotavlja, da se po zlomu v minulem letu tudi naša manjšina nahaja v tako imenovani tranziciji. Kot je znano, beseda tranzicija ali prehod označuje države in prostore nekdanjega real-socializma, ki si po izbrisu enopartijskega sistema pospešno utirajo pot v demokracijo. Za tranzicijo je v glavnem značilno, da iz sebe odstranjuje ideološko dediščino oziroma politične in vsakršne monopole, da izenačuje vse posameznike ne glede na njihovo mesto in pomen v povojnem obdobju, torej ukinja neprirodne notranje razdalje znotraj narodovih teles. Slednjič tranzicija ukinja družbeno lastnino, zatorej izvaja lastninjenje. Vse naštetje se na svoj način uveljavlja tudi v našem manjšinskem prostoru, prav gotovo pa se bo v prihodnosti še stopnjevalo, pri čemer je seveda lastninjenje še posebej pomenljivo. Na prvi pogled se torej zdi, da zadeve potekajo v najboljšem možnem redu, podrobnejši premislek pa pokaže, da je kljub drugačnemu videzu manjšina med prejšnjim in novim obdobjem v bistvu zastala, ker preprosto ni izvedla temeljnega dejanja, ki zagotavlja učinkovit obrat v nove čase.

Naša manjšina namreč izvaja tranzicijo le v okviru prejšnjega obdobja, pravzaprav skuša rešiti, kar se še rešiti da, vendar brez

PISMO UREDNIŠTVU

Gospod Urednik,

ko prebiram naše katoliške tednike in mesečnike (Novi glas, Družino, Nedeljo, Mladiko, Ognjišče itd.), vedno preberem tudi poročila in obvestila o raznih predavanjih in konferencah, ki se prirejajo tu in tam po Sloveniji, pa tudi pri nas v zamejstvu (v Trstu npr. tedenski večeri DSI). Sodeč po naslovih oz. objavljeni kratki vsebini, so nekatera aktualna in pomembna zlasti z moralnega, ideološkega, kulturnega in teološkega področja. Mišlim, da so taka predavanja vsaj zanimiva za vsakega kristjana, ki želi spoznati stališča Cerkev.

In pri nas na Goriškem? Kje so časi, ko je "stara" goriško katoliško prosvetno društvo prirejalo predavanja skoraj vsak mesec! Kaj za umrlimi "stari" in za osebami, ki so po neizprosno naravnem zakonu postali stari in ne zmorejo več delati, ni več mladih, ki bi čutili tako potrebo in bi nadaljevali z delom "starih"?

Dobro, danes so drugi časi, časi informatike in računalnikov, toda čeprav deloma res velja "verba volant", nekaj pa le ostane, zlasti če se po govornikovih besedah postavljajo vprašanja in se razvije razprava.

Ali ne bi bilo umestno in potrebno, da bi tudi na Goriškem, če že ne more oz. ni za to poklicano katoliško prosvetno društvo, bila ustanovljena kaka organizirana skupnost (kot je v Trstu DSI, ali kot je včasih v Gorici bilo Slov. kat. akademsko društvo), ki bi zadostilo tej potrebi in vlogi ter zapolnila sedanjo vrzel?

Mladi in stari: na dan, na plan z idejo in na delo, če se vam zdi potrebno!

MK

NOVI GLAS

GLAVNI UREDNIK: ANDREJ BRATUŽ
ODGOVORNI UREDNIK: DRAGO LEGIŠA
IZDAJATELJ: ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA, PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN
REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5
LOGOTIP, KONCEPT: KREA DESIGN AGENCY S.R.L. / GORICA
TISK: TISKARNA BUDIN / GORICA
NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI
IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDNIKOV V ITALIJI - FISC
LETNA NAROČNINA: ITALIJA in SLOVENIJA 65.000,
INOZEMSTVO 90.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 120.000 LIR
POŠTNI TEKOČI RAČUN: 10647493
CENA OGLASOV: PO DOGOVORU

UREDNIŠTVO
IN UPRAVA:

34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18

TEL 0481 / 533177

FAX 0481 / 536978

34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3

TEL 040 / 365473

FAX 040 / 775419

INTERVJU / LOJZE SPACAL

V KRASU SE ZRCALI NAŠA DEDIŠČINA

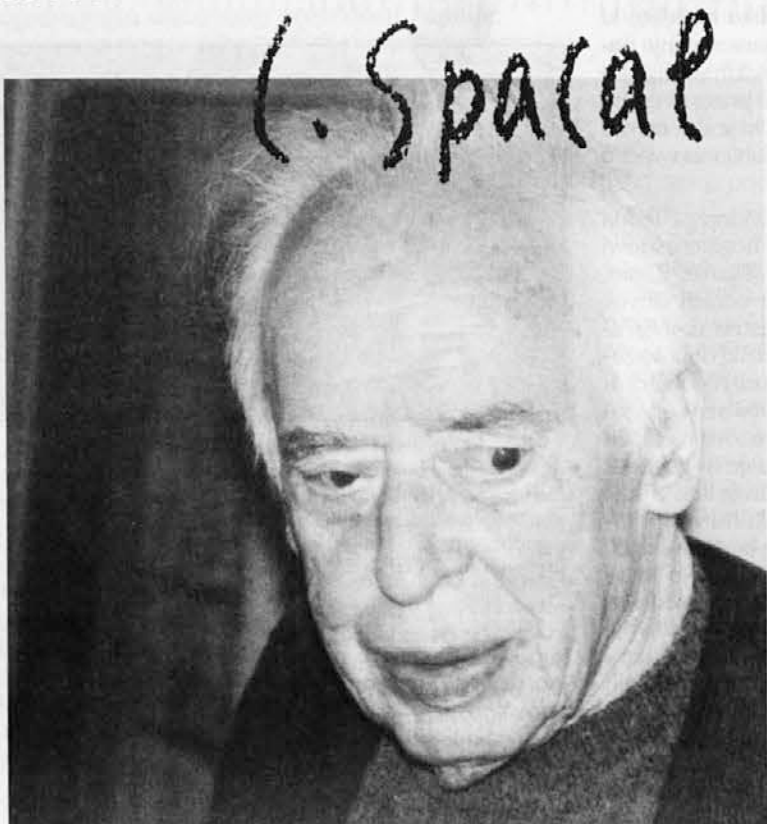
Slikar Lojze Spacal bo letos dopolnil devetdeset let. Mojstra Spacala ni potrebno nikomur v zamejstvu posebno predstavljati, saj je mednarodno poznan umetnik, njegova dela pa visijo po skoraj vseh slovenskih domovih v zamejstvu. Zapisan Krasu in slovenskim koreninam na njem je ustvaril ogromno del; niti sam ne ve natančnega števila, gotovo jih je okrog 6 do 7 tisoč, sam pa pravi, da jih je najbrž še več. Ob njegovi veliki razstavi v Trstu, Gorici in Špetru sem ga obiskal na domu - v ateljeju v Trstu. Mojster Spacal je kljub devetim križem izredno čil in bister, pogovor z njim je jedrnat, na vprašanja odgovarja kratko, kleno. Lahko rečem, da je pogovor z njim podoben njegovim grafikam, v katerih se elementarnost Krasa družijo z lepoto posameznih elementov, ki pričajo o lepoti kraške dežele.

Gospod Spacal, kdaj ste se začeli ukvarjati z umetnostjo?

Tega je že dolgo, ogromno let je že preteklo, odkar sem začel; niti spominjam se dobro ne, kdaj je to bilo, saj bom imel sedaj že devetdeset let. Najbrž pa sem se za umetnost odločil v zaporu in konfinaciji v času fašizma. Ko je človek v brezdelju, začne razmišljati veliko o sebi in tudi o tem, kaj bi delal in česa ne. Veliko časa sem imel, saj sem bil konfiniran v južno Italijo. Takrat sem začel razmišljati o umetniškem ustvarjanju. Če povem anekdoto, moram začeti prav tedaj: v času konfinacije sem opazoval nekega mizarja, kako izdeluje krste. Takrat je prišel k njemu mlad oče naročit krsto za majhno hčerko, ki je umrla. Kot fant dvajsetih let me je to zelo prizadelo in mizarju sem rekel, da bi rad poslikal to malo krsto. Tako se je tudi zgodilo. Poslikal sem jo, delal sem ponoči, slikal sem rožice in metuljčke. Ko so to krsto naslednji dan nesli skozi vas, je vzbudila veliko pozornost.

Po konfinaciji ste se vrnili domov?

Da. Takoj sem se vrnil domov, v Trst. Doma sem razmišljal o slikanju in sem se takoj informiral na umetnostnem liceju v Benetkah, kaj bi se dalo napraviti. Poslali so mi ustrezne informacije, nabavil sem si knjige in po nekaj letih opravil izpite iz umetniške mature. Izdelal sem in še danes ne vem, kako je bilo to možno, saj nisem imel nobene zunanje pomoči. Kasneje sem še diplomiral v Rimu kot profesor risanja. Začel sem poučevati risanje, to sem počel štiri leta, a me tudi to ni zadovoljilo. Zato sem odšel v Milan, kjer sem obiskoval šolo v Breri in druge slikarske šole, med temi tudi Višji umetnostni zavod za dekorativno umetnost v Monzi, kjer sem preživel tri leta. V Trstu so takrat gradili potniške ladje, ki jih je bilo treba opremiti; zato sem se osredotočil na dekorativno umetnost. Za te prekooceanske ladje sem izdeloval velike dekorativne panoje, in to vse do šestdesetih let, ko so prenehali z izdelovanjem ladij.

JURIJ PALJK

ustvarjanja, saj lahko delamo, kadar hočemo in kadar smo zato razpoloženi.

Toda Vaš zelo obsežni opus pa le priča o Vaši veliki delavnosti!

Ja, delaven pa sem bil vedno. Seveda morate vedeti, da imam devetdeset let in je to torej delo vseh teh let. Ne vem, če je vse dobro, kar sem napravil; nekaj pa le je.

Kje ste največ delali, tu v Trstu ali na Krasu?

Deloma v Trstu in deloma na Krasu. Poleti raje delam na Krasu v majhni vasi Škrbina pri Komnu, kjer imam tudi svoj atelje, svojo hišo.

Kako poteka Vaše slikanje?

Različno, včasih delam po tem, kar vidim, včasih delam po spominu, včasih se oprem na literaturo, zelo različno torej.

Gotovo ste se v svojem življenju tudi družili s sodobnimi slikarji, umetniki...

Umetnik ne živi sam, saj se zanima, kaj delajo drugi in drugod. Veliko sem potoval, slišal, videl, bral, se zanimal za umetnost. Nekateri umetniki te bolj zanimajo, drugi manj. Skušal sem se zanimati za sodobno umetnost. Povsod ti nekaj ostane. Med umetniki mi je bil marsikdo zelo všeč. Od vsega tega nekaj ostane, to moraš potem seveda prebraviti in podati na svoj način, ne smeš posnemati drugih. Indirektno je gotovo marsikdo vplival name, direktno pa ne. Nisem tako nedolžen, kot bi se na prvi pogled zdelo... (se prešerno zasmeje; op. p.) Najraje se spominjam slovenskih sodobnikov, kot sta bila Pregelj in Sedej. Z njima sem se večkrat srečeval, pogovarjal, diskutiral.

Kam vse so Vas vabili razstavljati?

V razne kraje. V Jugoslaviji sem razstavil v vseh glavnih galerijah, od Ljubljane do Beograda in druge. V vseh glavnih mestih v Jugoslaviji sem imel tudi velike razstave, v vseh galerijah sem pustil svoja dela.

Kako so Vas sprejeli italijanski kolegi?

Kot vsi Slovenci sem imel v začetku tudi jaz težave. Bil sem jim trn v peti. Ni bilo lahko. Danes je to popolnoma drugače, bili pa so tudi težki časi. Med slikarji ni bilo tako hudo, saj smo vedno govorili med seboj. Imel sem veliko italijanskih slikarjev prijateljev; med temi moram omeniti Manzùja, San Tomasa in veliko drugih.

Ko ste se enkrat uveljavili in, če nerodno rečem, ko ste že presegli meje slovenskega narodnega ozemlja in se uveljavili drugje, niste nikdar pomislili, da bi odšli živet drugam?

Večkrat me je zamikalo, da bi odšel v Pariz. Tja sem tudi šel in to večkrat, toda samo za nekaj mesecev. Vedno me je vleklo nazaj, preveč sem navezan na naš rodni Kras, na našo zemljo in naš rod. Nisem mogel ostati, to mi ni uspelo.

Ali se še spominjate svoje prve samostojne razstave?

Prvo razstavo sem imel v ulici sv. Frančiška. Bila je napol ilegalna. Mladinci smo v ul. sv. Frančiška najeli neko dvorano in tam imeli plesne vaje v letih trideset do l. 1940. Tam smo prirejali zabavne in literarne večere, vabili pa smo tudi predavatelje, kot sta bila Sardoč in Agnetto.

Kako ste preživeli drugo vojno?

Imel sem velike težave kot Slovenec, zato sem se za nekaj časa tudi zatekel v Milan, kjer sem se skriviral pred Nemci.

Ste se takrat družili s slovenskimi slikarji?

Kaj jaz vem, s kom sem se družil! Morda bi omenil le Avgusta Černigoja, ki sem ga spoznal l. 1940. On je bil starejši od nas in se ni ravno veliko družil z nami; takrat je bil že priznan slikar, jaz pa sem bil šele na začetku umetniške poti. Kasneje sem se družil z Lukežičem in Cesarjem.

Prav Vi trije ste imeli potem v Ljubljani odmevno razstavo, o kateri se danes ve, da je ponesla v Ljubljano modernizem?

Hitro po vojni so nas prosili, če bi lahko razstavljali v Ljubljani. Nemudoma smo se zbrali, niti ne vem, koliko nas je bilo. Mislim, da smo bili Slovenci samo Cesar, Lukežič in jaz; pritegnili smo še nekaj tržaških umetnikov italijanskega rodu. Razstava je bila v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani in je zbudila veliko zanimanja, saj je bilo naše slikarstvo za Ljubljano gotovo nekaj novega. Šlo je za nekak postimpresionizem, če lahko tako rečem.

Kdaj ste se v svojem slikanju za vedno zapisali Krasu in kraški pokrajini?

To se je zgodilo nekaj let kasneje. Arhitekt Mihevc me je povabil na Ohrid, da naj bi si ogledal kraj, kjer

so nameravali zgraditi velik hotel, v katerega bi moral jaz naslikati velik dekorativni pano. Takrat sem odkril Ohrid, ki ima velike podobnosti z našim Krasom. Rekel sem si: če imajo to za lepo, potem imamo tudi mi na Krasu svoje vrednote in svojo lepoto. V Makedoniji sem torej odkril naš Kras in takrat sem se začel ukvarjati s Krasom. Ostalo poznate.

Poznani ste kot imeniten grafik. Kdaj ste prešli na grafiko?

Slike in grafike imajo vzporedno in podobno pot. Grafika je baza slike. Vedno sem risal in včasih je to kasneje postalo slika ali pa grafika.

Se spominjate, koliko slik ste naslikali v tehniki olja?

Težko je to reči. Mislim, da jih je okrog tri tisoč. Niso vse dobre, polovico pa bi jih lahko še danes razstavil. Grafik sem seveda napravil veliko več. Nimam pojma, kje so vse moje slike, saj nisem nikdar vodil nobene evidence. Nikdar tudi nisem imel svojega galerista. Samo okrog l. 1954, ko sem prejel nagrado na šestem grafičnem kvadrinolu v Rimu, sem tam spoznal švedskega galerista, poljskega Žida iz Galicije Selikovitza. Zivel je v Stockholmu. Prišel je k meni v Trst, si ogledal moje stvari in mi odkupil vse umetnine. Kasneje sem mu pošiljal štiri slike na mesec; to sodelovanje je trajalo nekaj let, kajti umrl je za srčno kapjo. To je bil edini galerist, s katerim sem sodeloval. Kasneje se nisem hotel več uradno vezati na nobeno galerijo, kajti vezan si nanje. Ni rečeno, da ti prav rečejo, kaj moraš slikati, vseeno pa si vezan. Ne čutiš se več svobodnega, saj se moraš držati časovnih rokov.

Bi nam lahko predstavili svoj način slikanja, kakšnega delovnega urnika ste se držali?

Delovni urnik? Nikdar nisem imel urnika. Slikal sem po razpoloženju in seveda je bilo odločilno tudi to, koliko časa sem za ustvarjanje imel. V tem je tudi lepota našega

Kot se iz Vaših del vidi, ste velik samotar.

Ja, ja, res je. Strašen samotar sem. Živim v svojem miljeju, v svojem ateljeju, v svojem krogu, in to je vse. Seveda obiskujem tudi večje razstave, privoščim si potovanja, a to je vse. Ogledam si vse večje razstave, ki pustijo za seboj veliko sled, pa naj gre za samostojne ali pa skupinske razstave. Še vedno spremljam umetnost, ker me to zelo mika.

Kako gledate na mlajši rod slovenskih slikarjev v zamejstvu?

Zelo malo jih poznam, ker raje sledim svojim sodobnikom kot pa mlajšim, ker ne vem, če imajo kaj povedati. Ali niso še zreli ali kaj drugega; res ne vem, ker jih tudi ne poznam. Težko bi kaj rekel.

Ali poznate sodobno slovensko umetnost zadnjih let, vam je všeč?

Zdaj ni mogoče več slediti umetnosti, ker je vsa približno enaka. Ne veš več, če je to slovenska, italijanska ali kaka druga, vse je približno enako. Ni več tako, kot je bilo nekoč: Picasso je bil Španec in to je prisotno v vseh njegovih delih. Miró je bil Španec in to se v vsem njegovem slikanju vidi. Danes tega ni več. Danes je vse eno, danes slikarji nimajo več regionalne fiziognomije.

Je to po Vašem slabo?

Mislim, da je to slabo. Mnenja sem, da bi moral vsak slikar pustiti v svojih delih nekaj tipično svojega, neko sled, ki bi govorila o tem, kdo je in kje živi, od kod prihaja.

Bi še enkrat prebodili svojo pot?

Vsekakor. Čeprav sem bil preganjan in zaprt, bi vseeno šel na isto pot. Tudi v umetnosti.

Gotovo spremljate življenje našega naroda v Italiji. Kaj bi svetovali zamejskim Slovencem?

Politika me ne zanima preveč in ne vem, kaj bi Vam rekel. Na vsak način pa bi povedal, naj ostanejo zvesti svojim koreninam in svojemu jeziku, to prav gotovo. Naša zgodovina ima neko težo, naša kulturna dediščina mi je všeč; zato tudi rišem in slikam Kras, ki jo odraža, tudi s kraškim portalom. Zavedati se moramo svoje kulturne dediščine in skrbeti, da jo bomo prenesli tudi prihodnjim rodovom. Ohraniti moramo vse te stvari, paziti nanje.

Sedem desetletij ustvarjanja je za Vami. katerih obdobje se najraje spominjate?

Vsako obdobje je po svoje lepo, pa čeprav si nekaj boljše kot v drugem obdobju. Seveda se rad spominjam mladosti. Sedaj me moči zapuščajajo, ne morem več ustvarjati kot nekoč. Nimam več prijema, kot sem ga imel nekoč. Žal! Delam še vedno, tu pa tam še vedno primem čopič v roke in tudi napravim kakšno grafiko, posebno če mi jo naročijo. Skiciram še vedno, s svinčnikom ustvarjam bazo za novo sliko, za grafiko.

Kaj bi kot starosta slovenskih slikarjev povedali našim slikarjem?

Slikarjem bi svetoval, naj veliko delajo, opazujejo svet okrog sebe, pa čeprav se je danes težko oprijeti nečesa, ker je danes vse brez prave fiziognomije. Ostanejo naj zvesti sami sebi in kraju, v katerem živijo.

MESTO IN VLOGA LAIKOV V CERKVI (5)

ZVONE ŠTRUBELJ

Nekaj sklepnih misli ob pregledu novoza-veznih spisov

Zanimivo je, da izraza *laik* v Svetem pismu ne najdemo. Obstajajo le verniki, ki se imenujejo *sveti*; novozavezni spisi jih obravnavajo vedno v kontekstu konkretnega verskega občestva. Med njimi so nekateri, ki so nosilci cerkvenih služb po mandatu, ki jim ga zaupa skupnost. Enakopravnost vseh članov občestva je v skupni soudeležbi pri poslanstvu Cerkve, v deleženju istega Duha, ki vsakemu daje svoje duhovne darove. Zgovorno o tem pravi apostol Pavel v prvem pismu Korinčanom:

"Različni so duhovni darovi, Duh pa je isti. Različne so službe, Gospod pa je isti. Različna so dela, isti pa je Bog, ki dela vse v vseh. Vsakomur se daje razkritje Duha v korist vseh. Enemu je po Duhu dana beseda modrosti, drugemu v skladu z istim Duhom beseda spoznanja. Drugemu vera po istem Duhu, drugemu po istem Duhu milosti darovi ozdravljenja, drugemu delovanje čudežnih moči, drugemu prerokovanje, drugemu razločevanje duhov, drugemu raznovrstni jeziki, drugemu razlaganje jezikov. Vse to pa uresničuje en in isti Duh, ki deli vsakemu posebej, kakor hoče" (1Kor, 12,4-11). Pomislite, kakšen koncept krščanske skupnosti in kakšno priznanje vsakomur v tej skupnosti! Zares bi bila beseda "laik" neprimerna. Veliko bolj primerna je beseda "sveti", saj je vsak kristjan nosilec skupnega poslanstva Cerkve in s tem posvečen (zares "svet") po Duhu, ki je graditelj cerkvenega občestva.

Sv. Klemen Rimski (umrl je l. 97) je prvi uvedel terminologijo *kleriki* in *laiki* (1. Klemenovo pismo 40,4). Toda to ni bila stanovska razlika. Klerik je bil nekdo, ki je v Cerkvi opravljal službo (kar pomeni grška beseda: *kleros*). Šlo je za razliko v nalogi, v funkciji. Ta terminologija se je uporabljala izrazito v Cerkvi. Izraz *klerik* je opredeljeval cerkveno-karizmatično službo, ki je bila nekaj posebnega tudi znotraj drugih služb v Cerkvi. Kakšen razvoj sta oba pojma imela v zgodovini krščanstva, bomo videli podrobneje v naslednjih prispevkih.

Vprašanje, ki si ga po pregledu novozaveznih spisov lahko zastavimo glede na cilj in temo naših razmišljanj o mestu in vlogi laikov v Cerkvi, je naslednje: kakšna je naša zavest "biti Cerkev", zavest, da smo *mi* Cerkev? Ali smo 37 let po koncilu osvojili biblično opredelitev Cerkve? Mesto in vloga laikov v Cerkvi je odvisna od te zavesti. Kdo in kako nas je pri tem formiral? Nas je sploh kdo usmerjal k takemu razumevanju Cerkve? Imam vtis, da kot Slovenci v tem smislu *Sveto pismo* šele odkrivamo! Hvala Bogu imamo sedaj v rokah novi komentirani prevod Svetega pisma, ki naj bi nas odprl tudi v tem smislu.

NOVI MUČENCI

Vrsta mučencev se je zopet nategnila; v Ruandi so med mašo umorili misijonarja, člana *belih očetov*, ki na poseben način misijonarijo med črnci v Afriki. P. Guy Pinard je bil Kanadčan in je učakal 61 let. Tako se je pridružil verigi drugih mučencev, škofov, duhovnikov, redovnikov in redovnic, ki so v tej mučeniški deželi prelili svojo kri.

V Burundiju in Ruandi tudi dva slovenska misijonarja in več sester. Do sedaj se jim ni še nič hudega zgodilo.

Na Filipinih je bil umorjen škof Benjamin de Jesus. Skupina muslimanskih teroristov ga je napadla pred katedralo. Škof je bil domačin in mož dialoga tudi z muslimani. Morda so ga umorili prav zato.

POSTNI GOVORI PO RADIU TRST A

Letošnje postne govore po Radiu Trst A ima frančiškanski pater dr. Leopold Grčar z Brezij, in sicer vsak ponedeljek in petek ob 18.30.

Prvi govor bo na sporedu jutri, v petek, 14. t.m.: tokrat bo pater spregovoril o zakramentih. P. dr. Grčar je dober, globok, prepričljiv in prijeten govornik. S svojimi govori po vsej Sloveniji in zamejstvu je pridobil že celo vrsto poslušalcev za Boga, za Mater božjo in za zgledno krščansko ter sveto življenje.

Vsakič, ko poslušam ali prebiram odlomek iz Jobove knjige, me Jobova tožba presune do dna srca. Njegove besede razgaljajo vso človekovo bedo, ki jo razblini le misel na Veliko nedeljo, ki popelje kristjana v stanje ponovnega upanja in veselja. Jobova knjiga je prava uvertura v postni čas, ki je čas razmišljanja in poglobljanja v večno Resnico.

Dogodki zadnjega tedna predstavljajo bogato osnovo za tako razmišljanje. Zaradi otrok se tudi odrasli človek potaplja v pustno veseljačenje, ki je v otroški dobi še zelo pristno in prisrčno. Z drugačnimi občutki sem opazovala pustne vozove na Opčinah. Vse pisanje in govorjenje, da predstavlja kraški pust pomembno kulturno priložnost za naše kraške vasi, da med seboj sodelujejo in se spoznavajo, ni moglo odstraniti občutka, da gredo trije meseci življenja mladih fantov in deklet (na račun drugih dejavnosti, šole, družine) za podvig, ki je duhovno skromen. Ne mislim, da bi moralo pust odpraviti. Toda če k temu dodamo še druge dejavnosti - šagre, ki tako množično zaposlujejo naše mlade, je slika nekoliko žalostna. Res je, da se veliko naših mladih ukvarja s športom, zato je tudi upravičena zahteva športnih voditeljev, da dobi ta dejavnost tisto pozornost, ki ji pritiče, čeprav mi starši opa-

POST - ČAS RAZMIŠLJANJA IN POGLABLJANJA

NADJA MAGANJA

Na sliki so alžirska žena, eden od njenih otrok, njena mati. Fotografija je bila posneta januarja letos v trenutku, ko je ženska zvedela, da so ji islamski skrajneži zverinsko umorili moža, očeta, otroka. Slika pretresljivo pripoveduje del Jobove zgodbe, govori o tem, kako se nam Božja volja včasih kaže kot nedoumljiva in strašna.

žamo, da obstaja v našem športu veliko nezdrave tekmovalnosti in konkurence že pri najmlajših, kar je zanje škodljivo. Res je tudi, da veliko naših mladih sodeluje pri najrazličnejših kulturnih prireditvah. Moj vtis, in ne le moj, pa je, da vsa ta dejavnost prevečkrat ostane le na površju, da ne prodre v srce posameznika. Tudi na verskem področju opažam isto. Naša verska občestva redno sodelujejo na različnih kulturnih proslavah, organizirajo kul-

turne večere, zborovske nastope, izlete itd. Ni večjih razlik med verskimi in laičnimi organizacijami.

Gospod Zvone Štrubelj nam v svoji rubriki vsak teden predstavlja razne cerkvene dokumente, ki govorijo o Cerkvi, njenem poslanstvu v svetu in o vlogi laikov v njej. Čeprav sem prepričana, da je poznavanje teh dokumentov bistvenega pomena, vseeno mislim, da zgolj poznavanje dokumentov ne bo spremenilo stanja v naših župnijah. Spremeniti se mora pred-

vsem človek. Božja beseda mora prodreti v nas in nas prekvasiti. Za to pa moramo ustvariti priložnosti, da ljudje začutijo, da jim je Bog blizu in da jih ima rad. Koristno bi bilo torej, če bi dr. Štrubelj tudi primerjal načelna izhodišča z dejanskim položajem pri nas in svetoval kako stvarno izboljšanje.

Že nekaj mesecev prebiramo in poslušamo v javnih obličih, da je Slovence v Italiji zadela ogromna moralna in gospodarska škoda. A živimo in se obnašamo, kot da se ni zgodilo nič. Nekateri mladi postavljajo vprašanja, na katera ne dobivajo odgovorov ali pa se na njihove opombe arogantno odzivamo. Ace Mermolja je eden izmed redkih, ki se skuša z muko prebiti do določenih priznanj, ki smo jih sicer mnogi že prebiral v 70. letih v *Zalivu*, v *Odisseju ob jamboru*, v drugi zamerski "disidentski" literaturi ali poslušali v Dragi ali na teoloških tečajih v Ljubljani. To vsekakor ne zmanjšuje njegovega truda, ker tudi v t.i. nasprotnem taboru opažam po 50 letih disidentskih bojev izčrpanost, malodušje in brezbržnost. Vtis imam, da smo vsi skupaj vrgli puško v koruzo. Prepričana pa sem, da je med našimi ljudmi dovolj skritih energij in želja po poglobitvi našega bivanja. Mislim, da je tudi že napočil trenutek za to.

LIPA, KNJIGE MED VZHODOM IN ZAHODOM

IZBRANE BESEDE O DUHOVNEM

Konec leta 1994 je v Rimu nastala knjižna založba s slovanskim imenom *Lipa*. Cilj, ki si ga je zastavila, je bil od samega začetka združevati in integrirati zahodno in vzhodno duhovno tradicijo. Lipa je bila za stare slovanske narode sveta rastlina, ki je v krščanski simboliki dobila pomen drevesa vstajenja; pod lipo pred hišo so se ljudje srečevali in tam razpravljali...

Skupina osmih teologov, ki živijo v rimskem Centru Aletti, srcu založbe, je aktivna v poučevanju na papeški Gregorijanski univerzi, na Vzhodnem inštitutu in sploh v publicistiki (tudi slovenski). Sam papež ji je zaupal nalogo študija problematike odnosa med vero in kulturo v sodobni Evropi; skupina se zavzema za sintezo krščanske vzhodne in zahodne dediščine, s katero bi stari kontinent lažje odgovoril na vprašanja današnjega človeka. V nekaj letih je obiskalo center več kot 500 profesorjev, intelektualcev in umetnikov, ki skušajo spodbujati poglobljeno razmišljanje o kulturi, filozofiji, zgodovini, teologiji in umetnosti s številnimi formativnimi seminarji, srečanji in tečaji. Okrog centra se je prepletla mreža odnosov med vidnejšimi osebnostmi vseučilišč in prestižnih institucij iz Češke, Rusije, Romunije, Slovaške, Slovenije, Ukrajine in Italije. Nekateri sadovi teh srečanj so objavljeni v knjigah (v enem letu jih je izšlo več kot 20, in to v italijanščini oz. - v sodelovanju s krajevnimi založbami - slovenščini, češčini, slovaščini, romunščini, nemščini, fran-

koščini, ukrajinščini...), ki izhajajo v založbi *Lipa*. V glavnem gre za "priročnike" manjše oblike, prave bisere duhovnosti, ki črpa iz cerkvene tradicije in si hkrati ne zakriva oči pred sedanostjo, njenimi izzivi, pohujšanji in znamenji upanja.

V PLAMENIH GOREČEGA GRMA

To je naslov ene izmed knjig p. Marka Rupnika, slovenskega jezuita, slikarja in docenta na Gregorijanski univerzi ter Vzhodnem inštitutu, ki poglobljeno in predvsem zvest krščanskemu izročilu govori o tem, kaj sploh je duhovno življenje in kaj duhovno očetovstvo. Avtor se sprašuje, kako živeti duhovno sredi vsakdanjega dela in skrbi ter v metežu zgodovinskih dogajanj. Kako najti svežo duhovno in odrešujočo vsebino v življenjski dramati, zmoti in celo v grehu?

Današnji človek z zanimanjem govori o *duhovnem*; pogosto pa gre za zadeve, ki s krščanstvom sploh nimajo opravka. Temeljna zabloda je v tem, da se duhovno pojmuje kot "nesnovno". Netelesna in nesnovna duhovnost, ki človeka odtuja od sveta, je enostranska, krivična in predvsem nasprotna ljubezni, kajti ljubezen potrebuje telo, snov, da se uresniči; ni dovolj ljubiti samo z besedami ali mislimi. V duhovnem življenju ima bistveno vlogo dialog. Duhovni človek je bitje komunikacije, poslušanja. Osnovna duhovna drža je zato ponižnost, pripravljenost upoštevati drugega. Duhovno življenje, ki bi ne zaobjemalo še najmanjših do-

godkov in razsežnosti vsakdanjega življenja (misli, čustva in fizičnost), vodi v shizofrenijo. Duhovno življenje je življenje v Duhu: oseba, ki pusti, da ga Sv. Duh vedno bolj prežema, začne spominjati na Boga, govoriti o njem. Biti kristjani torej ne pomeni sprejeti mrtvo črko nekega nauka ali se obnašati po določenih etičnih obrazcih, ampak prepoznati Boga-Ljubezen in vsak dan usmerjati življenje proti Njemu.

V dobi pluralizma logik in etik, frenetičnih ritmov in zavajanja sekt doživljajo kristjani, ki želijo zavestno živeti svojo vero, vse pogosteje potrebo po spremljevalcu, kompasu, ki bi zanesljivo usmerjal. Sam drugi vatikanski koncil priporoča kot privilegirano sredstvo duhovnega očeta, ki seveda nikakor ne nadomešča Kristusa, je pa učitelj, ki omogoča srečanje med Bogom in človekom, vodi človeka pred Boga. Za človeka moli, ga ne sodi, ampak posluša in ljubeznivo spremlja. Ničesar mu ne vsiljuje, ampak mu predlaga to, kar se mu zdi dobro za njegovo celostno rast. Odnos z duhovnim očetom je "Emavs", okolje, v katerem bo v pogovoru in lomljenju kruha (vsakdanjosti) človek nekega dne spoznal Kristusa. Prek njega človek počasi odkrije neskončno božje sprejemanje, odkrije svoje razkropljeno življenje, zbrano v usmiljenem in toplem srcu Boga, ki ne sodi, ampak vprašuje: "Kaj hočeš, da ti storim?" Kristus na križu je poglobljena beseda Boga; to je dejanje čiste ljubezni. Človek spremeni svojo miselnost, svoje obnašanje in navade, samo če izkusi, da je ljubljen. To ga vodi do spreobrnjenja ali, če želimo, do uresničitve, do tega, da je sposoben ljubiti.

DOBE IN PODOBE KOMENSKKE CERKVENE ZGODOVINE

Prvo predavanje v sklopu programa praznovanja 750-letnice prve znane omembe župnije Komen v pisanem viru je imel 11. januarja 1997 prof. France Kralj. Župnijska dvorana v Komnu je bila skoraj premajhna za številne poslušalce, ki so želeli prisluhniti priznanemu profesorju in strokovnjaku za cerkveno zgodovino.

V svojem nastopu se je prof. Kralj sprehodil skozi celotno cerkveno zgodovino naših krajev s poudarkom na Komnu in okolici. Najprej je podal sliko poselitve Krasa v pred slovanskem obdobju, ki je bila ravno okrog Komna večje naseljeno jedro. Tudi po naselitvi Slovencev v naše kraje je ostal Oglej pomembno izhodišče misijonskega delovanja. Pokristjanjevanje slovenske zemlje - tudi na Krasu - je vodil vneti oglejski patriarh sv. Pavlin II. (787-802) s pomočjo benediktinskih menihov iz štivanskega samostana pri Devinu. Štivanski menihi so zelo uspešno opravljali pokristjanjevanje. S krepitvijo svete moči oglejske Cerkve pa je upadlo njeno duhovno poslanstvo. Patriarhi niso mogli obvladati preveč zamotanih fevdal-

nih razmer, ki so jim rušile posest. Nadzor nad verskim in cerkvenim življenjem po župnijah so prepuščali raznim arhidiaconatom. Na naših tleh je bil v 12. stol. ustanovljen spodnjefurlanski arhidiaconat. V tem obdobju, pa tudi že pred madžarskim pustošenjem se omenjajo prve župnije. Prve pražupnije poznamo v Slovenskem Primorju in Istri, do srede 11. stol. se razvijejo še pražupnije Solkan, Biljana, Kanal, Volče, Tolmin, Kobarid, Bovec, Šentviška Gora, Cerklje, Dornberk in Vipava. Župnija Komen se skupaj z župnijama Miren in Ločnik po do sedaj znanih virih prvič omenja l. 1247 v dokumentu, v katerem oglejski patriarh Bertold našteva župnije, ki so dolžne plačevati davke iz cerkvenih beneficijev. Pražupnija Komen je omenjena kot *Cominum* in je sodila pod spodnji arhidiaconat oglejskega patriarhata.

Slovenske dežele je zadelo dolgotrajno gorje, ki so ga povzročili turški vpadi. Razmere so se poslabšali kmečki upori in nastop protestantizma. Protestantiki nauki so se začeli širiti okrog l. 1525 zlasti med plemiči, tržani in meščani, manj med kmeti, čeprav so ponekod segli tudi

na podeželje. Močan center je bil v Rihemberku, pa tudi v Komnu zasledimo posamezne primere protestantizma. Nekoliko več se je profesor Kralj ustavil pri znamenitih kraških možeh, ki so v 16. stol. zasedli ljubljanski škofovski sedež: Urban Textor (1481-1558), doma iz Lipe na Krasu, Konrad Glušič (1527-78) in Janez Tavčar (1544-97) ter še stanjelski rojak Andrej Nepokoj (1547-prva pol. 17. stol.). Posebej je izpostavil Janeza Tavčarja in njegove vizitacijske zapisnike, ki nudijo dragocen vpogled v duhovno in versko podobo duhovščine in vernikov tudi za kraj Komen in okolico ter so prav zato pomemben vir za cerkveno zgodovino. Prof. Kralj je s slikovitim podajanjem vizitacijskih zapisnikov prvega goriškega knez nadškofa in metropolita Karla Mihaela Attemsa (1711-74) vzbudil med poslušalci precej zanimanja. Ob koncu predavanja se je ravno na to temo nadaljeval pogovor o številnih cerkvah, ki jih v zapisnikih omenja škof Attems, danes pa jih ni več. Na nekaterih krajih, kjer so stale cerkve, so vidni le še posamezni ostanki ruševin, nekatere izmed cerkva pa so žive samo še v izročilu starejših krajanov: cerkve sv. Ane v Tomačevici, cerkev sv. Margarete med Komnom in Gor-

janskim. Predavanje je profesor popestril z zanimivim odlomkom o Krasu in Kraševcih izpod peresa duhovnika, jezikoslovca, pisatelja in zgodovinarja Štefana Kocijančiča.

V zadnjem delu predavanja je omenil nekaj pomembnih duhovnikov, ki so delovali v Komnu v zadnjih sto letih. To so bili Ignacij Valentinčič, Bogomil Nemeč in Viktor Kos. Bogomil Nemeč je umrl nasilne smrti 19.11. 1931, ker je pridigal v slovenskem jeziku. Na njegovo mesto je prišel Viktor Kos, ki je še posebej zaznamoval zgodovino Komna. Sledila je vojna in usodni 15.2.1944. Razen cekve in treh majhnih hiš je vas v celoti zgorela. Zgorelo je tudi župnišče z bogatim arhivom, ki je segel po pripovedovanju prof. Kralja najmanj 300 let nazaj. Arhiv je bil pred požigom urejen po načelu snovne razvrstitve in je vseboval razne listine, matične knjige, urbarje, pogodbe, šolske zadeve in drugo.

Prof. Kralj si je zaključno misel svojega predavanja izposodil v *Kroniki vojnih dogodkov in interpretacije*, Komen - Rihemberk, 1944-1945, izpod peresa Viktorja Kosa, kjer piše: "Na nedeljo pred povratkom sem imel v Hofkirche sveto mašo, pri kateri sem se zahvalil tamkajšnjim dobrotnikom za vse dobro, ki so nam ga izkazali med vojno, jim priporočili naše rajnce in še dodali, naj ne zaupajo preveč tehničnemu napredku, ki ga pri njih opažam, pač pa še nadalje globljemu dobremu, ki je milost in ljubezen božja in do brota srca."

BESEDA ŽIVLJENJA

1. POSTNA NEDELJA

SILVESTER ČUK

LADJA JE BOLJ VARNA KOT ČOLNIČ

Premišljevanje božje besede, ki jo beremo pri skupnem obhajanju skrivnosti odrešenja, naj pripomore k temu, da bo naš letošnji post čas obnove in utrditve naše zaveze med Bogom in nami, ki smo jo slovesno sklenili na dan svojega krsta. Krst je največji dogodek v našem življenju, saj pomeni "vrata" do vseh drugih zakramentov. Tega se povečini malo zavedamo, saj nam je bil zaklad krsta podarjen v nežnem otroštvu. Po koncilu krstni obred, ki je pri nas stopil v veljavo o Veliki noči leta 1970, močno poudarja, da je otrok krščen po veri njegovih staršev in župnijskega občestva.

Berilo iz Stare zaveze poroča o zgodovinski izprijčanem potopu in o zavezi, ki jo je pravični Bog sklenil s preživelimi: z zvesto Noetovo rodbino in vsemi živimi bitji. Svetemu pisatelju ne gre za to, da bi nas kratkočasil z zanimivim pripovedovanjem, temveč nam hoče povedati: Bog je pravičen in usmiljen, hoče nas rešiti - ne vsakega posamič, ampak v skupnosti - na ladji. Pogosto primerjamo življenje posameznika in skupnosti čolnčiču in ladji. Valovi življenja so razburkani, čolnčič le po čudežu ostane na površju, ladja pa valovom lahko kljubuje. Bog hoče, da drug drugemu - z molitvijo, žrtvijo, dobrim zgledom - pomagamo do končne rešitve, do srečne poti in pristan.

Sveti Peter se v berilu iz Nove zaveze sklicuje na Noetovo ladjo in pravi o njej, da je bila le podoba krsta. Po njem smo vsi odločeni za končno rešenje. Izmišje nam madeže, ne na telesu, ne prinaša nam nobenih zunanjih prednosti za lažje življenje; očisti naše duše po moči Kristusove krvi, ki je bila za nas prelita.

V tem postnem času naj bi obnovili milost krsta, ki je v nas morda zakrnela. Kako naj to storimo? Evangelij nam postavlja pred oči božjega Sina. Po krstu v Jordanu se je za štirideset dni umaknil v puščavo. Z molitvijo in postom se je pripravil na nastop svojega poslanstva: oznanjati blagovest odrešenja, zaradi česar je prišel na svet. Te njegove "duhovne vaje" so Cerkev spodbudile, da je v bogoslužno leto uvedla štiridesetdnevni postni čas, ko naj bi se verniki "z večjo vneto posvečali molitvi in delom ljubezni do bližnjega ter tako napolnili "baterije" svojega srca z lučjo božje milosti. Iz lastne izkušnje vemo, da se včasih iskreno trudimo, da bi bili dobri kristjani z vsem srcem, pravi Jezusovi učenci, pa nam kmalu zmanjkajo moči. Kdor nima srca odprtega za božjo milost, se hitro izprazni. Kdor pa je prazen, tudi drugim ne more ničesar dati.

"Odprimo duše žejne potokom milosti," poje naša cerkvena pesem. Naj bo naš post čas čim večje zbravnosti, molka in poglobljenosti, da v luči božje besede spoznamo sami sebe in svoj poklic. Tako bomo zmogli iz dneva v dan popravljati "smer plovbe", da bo bolj naravnana k večnemu pristanišču. Za seboj bomo pritegnili tudi druge in iz svojih čolnčičev se bomo skupaj vkrcali na ladjo. Še vedno namreč velja resnica, da zgledi vlečejo.

V SARAJEVU NE- STRPNO PRIČAKU- JEJO SV. OČETA

Ob novici, da bo sv. oče obiskal Sarajevo v nedeljo, 13. aprila, so začudeno obstale vse tri verske skupnosti, ki živijo v Sarajevu, t.j. katoličani, pravoslavni in muslimani. Obisk bo trajal samo en dan in vsi upajo, da bo pomagal k medsebojni strpnosti vseh treh verskih občestev ne samo v Sarajevu, temveč tudi v ostali Bosni in Hercegovini. Kjer politiki in njihovi vojaški oddelki ne morejo pomiriti razgretih narodnih čustev, bo morda to uspelo sv. očetu. V ta namen je potrebno predvsem veliko moliti, ker le Bog more prižgati iskro sprave med tako sprtnimi ljudmi.

EKUMENSKKE PO- BUDE NA HRVAŠKEM

V tednu molitvene osmine za zedinjenje kristjanov so se v Zagrebu srečali zastopniki vseh tam bivajočih Cerkev, in sicer predstavnik katoliške, pravoslavne, reformirane, evangeličanske, baptistične in pentakostalne Cerkve. Priznali so, da se med sabo premalo poznajo in da je zato veliko nesporazumov. V prihodnje naj bi bilo bolje. V ta namen so imenovali poseben odbor zastopnikov vseh krščanskih Cerkev na Hrvaškem, ki naj v prihodnje skrbi za boljše spoznavanje in sodelovanje, saj so ugotovili, da imajo v marsičem enake poglede. Zavzeli so se torej za dialog.

SONČNA PESEM: LETO 2000

Januarska številka Sončne pesmi, lista za kulturo mladih, kot v podnaslovu pravijo mladi časnikarji o sebi, je tokrat posvečena letu 2000, temu mejnemu letu, na katerega se vsi hote ali nehoti pripravljamo. Sončna pesem je revija, katere mentor je mag. Primož Krečič, mladi primorski duhovnik, ki si je z odgovornim urednikom Ognjišča msgr. Francem Boletom zadal nalogo, da bo v reviji vzgajal mlade slovenske študente, ki bodo postali jutrišnji krščanski časnikarji Slovenije.

Kako pomembno je to dejstvo, pričata velika revščina in enostranskost, ki vlada sedaj v Sloveniji na področju sredstev javnega obveščanja, saj je katoliško orientiranemu človeku skorajda nemogoče dobiti mesto in službo med slovenskimi časnikarji. Po žalostnem propadu časnika Slovenec se je namreč slovensko javno poročanje še bolj zožilo, vsa sredstva obveščanja pa ostajajo v rokah ljudi, ki krščanskega etosa ne jemljejo resno, kaj šele, da bi ga upoštevali.

Tino Mamič je podal v članku *Manija razmišljanje o letu 2000; Planet Zemlja v*

prihodnjem tisočletju je naslov članka Polone Kolarek, ki piše o ekološkem stanju Zemlje. Uroš Urbanija se je pogovarjal s Petrom Kvaternikom, ki je glavni koordinator priprave slovenske Cerkve na leto 2000, sicer pa tudi vodi pastoralne službe v ljubljanski nadškofiji. Kaj o tretjem tisočletju menijo mladi, zvemo v rubriki *Leto 2000 pričakujem z optimizmom*, pripravila pa jo je Kristina Vencelj.

Bogdan Batič tudi piše o letu 2000, o zvestobi govori v rubriki *Črno-belo* Tomaž Kete. V rubriki *Gledamo in poslušamo* piše Tatjana Kren o sedaj že kultnem filmu *Trainspotting*, Barbara Lesjak pa o spomnih dr. Stanka Kocipra v članku z naslovom *Kar sem živel*. Dominika Prijatelj piše o literarni reviji *Cimet*, o farizejstvu pa Ljudo-ljub, medtem ko o narodnjakih razmišlja Andrej Čerentič. Notna priloga Sončne pe-

smi je posvečena spiritualu *Nihče ne ve za moje skrbi*, *Novi svet* pa je zapis o Zavodu za usposabljanje invalidnih otrok. Urša in Jure Sešek podajata pričevanje o mladih zakonskih parih, o srečanju pevskih zborov v Dravljah pa je uredništvo Sončne pesmi pripravilo lepo reportažo. Dominik Frelj piše še o teološkem tečaju in gimnaziji v Želimlju. O samostojni likovni razstavi Rudija Skočirja v galeriji Artes v Novi Gorici je napisala poročilo Kristina Vencelj, o nasilju med mladimi v Sloveniji pa piše Tatjana Kren. V portretu meseca predstavlja patra in psihoterapevta Christiana Gostečnika Uroš Urbas, v rubriki *Beseda* pa mag. Peter Krečič piše o času posebne božje prisotnosti. Sončno pesem kot vedno zaključujejo literarni biseri, ki so tokrat sad literarnega dela velikega ruskega pisatelja Dostojevskega, na zadnji platnici pa je objavljena pesem Barbare z naslovom *Vzemi dušo in srce*.

Januarska številka Sončne pesmi je prijetno branje tudi zato, ker nam prikazuje tisti del slovenske mladine, ki dreza v družbo in jo hoče spremeniti na bolje.

JUP

POHOD IN MOLITEV ZA MIR

Kot piše zadnja številka goriškega škofijskega lista *Voce Ison-tina*, bo v soboto, 15. februarja, posebna manifestacija za mir in spravo. Gre za skupno pobudo goriške dekanije ter obeh dekanij onstran meje, Šempe-trin in Solkana. Ob 18. uri bo zbiranje na mejnem prehodu pri Rdeči hiši. Tam bodo najprej nekatera pričevanja in petje, nato se bodo udeleženci v sprevedu ob molitvi in petju podali v goriško stolnico, kjer bo ob 19. uri sv. maša, ki jo bo vodil nadškof A. V. Bommarco. Gre za odgovor sv. očeta na letošnji poslanici *Če hočeš mir, ponudi spravo*. Pobuda se ujema tudi s spominsko ploščo na severni steni svetogorske bazilike z napisom *Sloga in mir*.

Tudi sobotno srečanje naj izzveni v skupni želji vseh ljudi dobre volje, tostran in onstran državne meje, za spravo in mir.

PRED 60 LETI JE UMRL LOJZE BRATUŽ

MARKO VUK

Uredništvo Novega glasa me je naprosilo, da ob 60-letnici smrti skladatelja, pečovodje, organista in narodnega mučenca Lojzeta Bratuža napišem spominski članek. Pravzaprav sem se ob tej nalogi znašel v zadregi, saj sem rojen po vojni in pok. Bratuža nisem poznal oz. osebno srečal, a mi ta lik ni bil nepoznan, saj sem se z njim spoznal že v mladosti, tako iz pripovedovanja, iz raznih spisov in iz šole. V prvem obdobju po vojni smo Slovenci živeli razmeroma ločeno v državah z različnim političnim sistemom oz. na različnih straneh železne zavese, a so med nami kljub temu obstajale narodne in duhovne vezi, ki so jih utrjevali tudi taki svetli zgledi, kot je bil Lojze Bratuž.

Zdi se mi, da ni odveč, če zlasti za mlajše bralce vsaj v glavnih črtah orišem Bratuževo življenjsko pot. Rodil se je v Gorici 17. februarja 1902, v tem mestu je obiskoval tudi osnovno šolo in pripravnico za srednjo šolo. Njegova družina je med prvo svetovno vojno ostala v Gorici do avgusta 1916, ko so jo zasedli Italijani, sledilo je begunstvo v notranjosti Italije. Lojze Bratuž je po prvi svetovni vojni obiskoval učiteljski tečaj in leta 1920 opravil usposobljenostni izpit. Kot učitelj je služboval v Šmartnem v Brdih, Solkanu, Batajah in v kraju Manopello (Pescara). Nadškof Sedej mu je ponudil mesto profesorja glasbe v goriškem malem semenišču, a je moral to službo zapustiti, ker je dobil policijski opomin. Nekaj časa je služboval v tovarni orgel Cecilija v Gorici, leta 1930 pa ga je nadškof Sedej imenoval za nadzornika cerkvenih pevskih zborov na Goriškem. V Gorici je vodil kvaliteten pevski zbor pri prosvetnem društvu Mladika, ki je bilo razpuščeno leta 1927. Nekaj časa je bil tudi dirigent italijanskega pevskega zbora v goriški stolnici. Ko ni več imel redne službe, je na domu za pičlo plačilo poučeval

mlade organiste, od katerih so nekateri, čeprav že v letih, še živi. Iz povedanega je razvidna predvsem njegova ljubezen do glasbe, zlasti kot pečovodje in organista, številne pa so tudi njegove zborovske skladbe, v glavnem cerkvene, pa tudi posvetne. Iz zgodovine je znana vloga cerkvenih pevskih zborov na Primorskem še zlasti v obdobju, ko so bila prepovedana vsa društva, saj so zbori v cerkvenem okrilju opravljali tudi narodnoobrambno vlogo. Ob tem naj spomnim na izreden pomen treh zbirk cerkvenih zborovskih pesmi, ki so izšle v Gorici pod uredništvom Vinka Vodopivca in je pri njih sodeloval tudi Bratuž. To so *Božji spevi* (1929), *Gospodov dan* (1930) in *Zdrava Marija* (1933). Vsa ta dejavnost seveda ni ostala prikrita italijanskim fašističnim oblastem, ki so podrobno zasledovale Bratuževo glasbena prizadevanja in iskale primerno priložnost, da bi ga onemogočile. V nedeljo, 27. decembra 1936, so ga po maši v Podgori, kjer je njegov zbor pel slovenske cerkvene pesmi, prisilili, da je popil strojno olje, pomešano z bencinom. To je povzročilo zastrupitev v njegovem telesu in razkroj jeter, tako da je po hudih mukah dober mesec kasneje, 16. februarja 1937, umrl v goriški bolnišnici.

Po tem nizanju Bratuževih življenjskih podatkov pa čutim potrebo, da o tem narodnem mučencu spregovorim tudi osebneje. Če se natančneje spominjam, mi je njegov lik pravzaprav znan iz pripovedovanja staršev in starih staršev, že iz otroških let pa se spominjam tudi Bratuževe uglasbitve obhajilne pesmi *Bodi tisočkrat pozdravljen* na besedilo mirenske rojakinje Vere Lestan, ki jo naši pevci v Mirnu še vedno radi pojejo. Od doma mi

Lojze Bratuž (za igralnikom) preizkuša nove orgle v delavnici tovarne Cecilija v Gorici; na skrajni levi stoji odličen orglarski mojster Giorgio (Jurij) Benz, tik ob igralniku desno pa mizarški mojster Anton Budin iz Mirna

je znana tudi zgodba o tem, kako so na Primorskem v letih najhujšega fašističnega pritiska brali knjižico z naslovom *Čisti žrtvi svetla spomin*, ki jo je kmalu po Bratuževi smrti napisal njegov prijatelj Rado Bednarik. Danes si je težko predstavljati pogum tega skromnega goriškega profesorja in garaškega narodnega delavca, ki je v najstrožji tajnosti napisal pretresljivo pričevanje o Bratuževi tragični usodi in je na določen način pravzaprav

ponazarjala usodo celotnega slovenskega ljudstva na Primorskem; knjižica je tudi v širši svet ponesla glas o enem od zločinskih dejanj fašističnega nasilja. Iz varnostnih razlogov je bila natisnjena v Jugoslaviji v Misijonski tiskarni v Grobljah, a brez navedbe avtorja, kraja izida, tiskarne in letnice, kar je, upoštevajoč tedanji fašistični oblastni nadzor, popolnoma razumljivo. Knjigo so skrivaj prenašali prek državne meje na primorsko stran v Italijo

in jo tajno razširjali med ljudi in tako si lahko razlagam tudi dejstvo, da so jo pri nas doma prebirali že pred vojno.

Velik Bratužev občudovalec in njegov nekdanji sodelavec v goriški tovarni orgel Cecilija je bil tudi mirenski rojak, odličen pevec, amaterski igralec in recitator Anton Budin (1902-1992). V omenjeni tovarni je bil zaposlen kot mizar in je pri obujanju spominov pogosto pripovedoval o Bratužu, ki je pri Ceciliji bil zaposlen v upravi in je v tem

podjetju opravljal tudi dolžnost kolavdatorja orgel. Spominjam se tudi pripovedovanja svojega starega očeta Antona Vuka (1883-1967), da je o Bratuževem pogrebu po zaupni poti poslal poročilo v ljubljanski dnevnik *Slovenec*. In res je to poročilo objavljeno dne 1. marca 1937, v njem pa piše, da so truplo pok. Bratuža prepeljali iz bolnišnice pri Rdeči hiši na goriško pokopališče dne 16. februarja 1937 zjutraj. Ko so ljudje to izvedeli, so začeli množično prihajati na goriško pokopališče, v *Slovencu* pa o tem beremo: "Tam je bila zbrana že ogromna množica ljudstva iz bližnjih vasi, ki se je hotela udeležiti pogreba na pokopališču. Policija je tudi tu zastražila mrtvašnico ter ni pustila nikogar notri. Končno se je posrečilo ženskam vdreti v mrtvašnico, kjer so odstranile pokrov rakve in pokojnika obsule z zvončki. Policija je polagoma odstranila ljudstvo iz mrtvašnice ter jo dobro zaklenila." In še: "Množice so pa prihajale pred mrtvašnico vse popoldne od 2. do 6. zvečer. Vse ceste, poti in steze so bile celo popoldne polne pešcev in kolesarjev. Prihajali so tisoči ljudstva od vseh strani: s Krasa, Vipavske doline, Brd in goriške okolice." Poročilo v ljubljanskem *Slovencu* se takole zaključuje: "Pogreb je bil dne 19. t.m. ob 7. uri in pol zjutraj. Sorodniki niso smeli nikomur izdati ure pogreba. Navzočih je bilo 16 karabinerjev s stotnikom na čelu in nad 20 policijskih agentov s komisarjem. Pogreba so se udeležili samo sorodniki in njih ožji znanci ter nekaj onih, ki se jim je vendar posrečilo zvedeti za uro pogreba. Vence so nosila goriška in okoliška dekleta. Jutranje sonce je vstalo izza Čavna ter obsijalo pokop zadnje in morda ne poslednje žrtve goriških Slovencev."

Pripoved, zapisana pred 60 leti, v svoji tragičnosti zveni skoraj svetopisemsko in priča o žrtvovanju, ki se je trajno vpisalo v zgodovinski spomin slovenskega ljudstva.

ROMAN KOT PRVOVRSTEN VODIČ ZA SPOZNAVANJE DUHOVNE PODOBE TRŽASKEGA (IN ITALIJANŠKEGA) NACIONALISTIČNEGA ZAKOTJA (5)

MILAN GREGORIČ

Srd se je potem počasi obrnil tudi proti tistim številnim Židom, ki so se bodisi iz koristoljublja ali zaradi preživetja zapisali najprej iredentizmu in nato še fašizmu. Tako ni nobeno naključje, da je ravno Trst gostil enega od zloglasnih "Centrov za proučevanje židovskega vprašanja" in, seveda, Rižarno (krematorij) kot edino nacistično uničevalno taborišče na italijanskih tleh, katerega plameni so požrlji, po verodostojnih ocenah, od 2.500 do 5000 človeških

okostnjakov (Židov, anti-fašistov, Slovencev, Hrvatov, Romov itd.). Ne more biti tudi nobeno naključje, da so po vojni kartoteke zloglasnega Centra izginile neznanokam, skupaj z ostalimi židovskimi evidencami na mestnem matičnem uradu, da je bil ukraden obsežen dosje nekega zasebnega raziskovalca medvojnih židovskih zločinov, neki drug raziskovalec pa je skrivnostno končal v plamenih s svojimi arhivi vred. Da je ta kuga še prisotna v zatohlem tržiškem zakotju, so občutili tudi uporni alpinisti iz številnih žaljvk in še posebej avtor romana iz sledeče telefonske anonimne grožnje: "Žid, umazan ščavo! Italijanskosti Trsta se ne dotika! Bomo streljali nate!"

CERKEV IN ANTISEMITIZEM

Svoj del odgovornosti za pojav antisemitizma nosi tudi sama katoliška Cerkev, saj je do drugega vaticanskega koncila celo v katekizmih proglašala Žide za sovražnike in klicala božjo jezo nadnje. Italija npr. še danes visoko čisla patra Agostina Gemellija (1878-1959), psihologa, filozofa, frančiškana, ustanovitelja katoliške univerze v Milanu in predsednika papeške akademije znanosti, ki je pozdravil Mus-

solinijev *Rasni Manifest* (1938) z nič manj kot sledečimi besedami: "Priča smo prihodu Nove Dobe... Nihče ne more prezreti revolucionarnega pomena teh določb (Manifesta namreč)... Tako bo ob neodložljivih in usodnih potrebah države in njene rase enkrat za vselej konec pablodi o individualnih svoboščinah, zaradi katere je bilo vsakomur dovoljeno, da pljuva tudi na to, kar je v človeku najbolj svetega, to je na kri in čast..." Tudi tržiška krajevna Cerkev je zelo slabo prestala preizkušnje, pred katere je bila postavljena med drugo svetovno vojno. To se med ostalim vidi tudi iz poročil, ki jih je med vojno pošiljal v Vatikan tržiški nadškof msgr. Santin in v katerih je dolgo tolažil papeža, češ da je bilo v Trstu prizaneseno z židovskimi čistkami in da razmere v mestu niso zaskrbujoče. To je počel tudi še potem, ko so se po mestu razširile vznemirljive novice o skrivnostnih dogajanjih okrog Rižarne. Zato se pri tem avtor tesnobno sprašuje, ali je res mogoče, da so bili cerkveni in drugi mestni veljaki sposobni iz takih ali drugačnih razlogov zamižati pred strahotami krematorija?

DALJE

IZŠLA PRVA MONOGRAFIJA O TRENTI IN VASI SOČA

Izvirna novost na slovenskem knjižnem trgu

- MARJAN DROBEŽ

Založba kmečkega glasa v Ljubljani je izdala prvo monografijo o Trenti, kar iz številnih razlogov pomeni aktualno, zanimivo in izvirno novost na našem knjižnem trgu. Njena pomembnost je predvsem v tem, da je samostojnih publikacij o Trenti oz. vasi Soča, ki tudi spada v ta alpski svet, malo. Sloviti gornik dr. Julius Kugy je napisal o Julijskih Alpah šest knjig. Vse se navezujejo na Trento, toda z naslovom *Trenta* ni izšla nobena. Škoda, ker niso v posebni knjigi zbrani številni članki, ki jih je o Trenti napisal gornik in politik dr. Henrik Tuma, podobno kot so v zborniku *Moja Trenta* (pred nekaj leti ga je ponatisnila Goriška Mohorjeva družba) povezani spisi trentarskega župnika z začetka stoletja, Jožeta Abra- ma - Trentarja.

Takšne vrzeli so skoraj težko razumljive, saj gre za eno najimennitnejših alpskih dolin, Trento, pa za vas Sočo, ki tudi sodi v ta pravljico lepi gorski svet. Čudežna dolinska vihrovanje, ki jo je zarezala reka Soča v svojem gornjem delu in se zajeda najgloblje v osrčje Julijskih Alp, je navdihovala in navduševala veliko doma- čih in tujih popotnikov, slikarjev in fotografov, pesnikov in pisateljev, znanstvenikov in raziskovalcev.

Avtorja novega dela sta dva: eden najboljših naših gornjskih fotograf- skih mojstrov Jaka Čop je prispeval fotografije in drugo fotografsko gra- divo, ki ima izjemno in nenadomest- ljivo dokumentarno vrednost. Črno- bele podobe iz Trente in Soče je Jaka Čop posnel v prvih povojnih letih in na začetku petdesetih let. Tedaj je navdušeno iskal motive gora, dolin in ljudi, ki jih med svetovnimi voj- nama z gorenjske strani skoraj ni bilo mogoče obiskati. Pri tem se najbrž ni zavedal, da zbira avtentično pričevanje o prostoru in času, ki bi se sicer razblinila in porazgubila. Njegove trentarske podobe iz vasi Soča so dokument o ljudeh in njihovi pokra- jini, ki se je v štirih desetletjih opazno spremenila. Krajinsko predrugačenje doline je bilo večkrat pretresljivo in dramatično. Ta proces je pospeševala nerazsodna socialna in demografska politika, ki se je začela z zapiranjem podružničnih šol in selitvijo otrok v odtužene internate daleč od doma, končala pa z demografskim razsu-

lom, dokumentiranim v praznih hi- šah in izpraznjenih naseljih. Zaradi tega so podobe, s katerimi je Jaka Čop pred skoraj petdesetimi leti otel tedanjo Trento in vas Sočo pozabe, videti kot odmev davnine, odmaknje- ne vsakdanjosti, izginjajočega znanja in izkušenj, ki so se nabirale tisoč let ter omogočile preživetje v alpskem svetu. Fotografski mojster je k svojim podobam napisal besedilo, ki je polno poezije in čustvenosti, ne da bi bil tak pristop v škodo vsebine oz. stvarnega navajanja dejstev. Napisal je tudi naslednje: "O Trenti in o tren- tarskem lovcu sem slišal zelo zgodaj. Oče mi je pripovedoval pravljico o zlatorogu in kot otrok sem občuteno dojemal vso zgodbo. Najbolj me je zanimalo, v katere gore je odšel zla- torog in kje je tista Trenta, kjer se je to dogajalo. Koliko lepega smo zve- deli! V meni pa se je prebujala želja, da bi doživljal ta divji svet med visoki gorami. Doraščal sem in kaj kmalu doživel svoj prvi pogled v doli- no Soče, ki se je prerivala skozi grapo Trente. Razložil sem cesto, Sočo in travnike z belimi domovi trentarskih domačinov. Zelo malo je nižinskega sveta, povsod so same strme grive. Nad vsem tem so se raztezali temni gozdovi. Tja do obzorja so se grmadi- li sami skalni vrhovi, eden višji od drugega. Čedalje bolj sem si želel pri- ti med te domove in v te strmine, ki- peče v nebesno modrino".

Besedilo z opisom Trente in nase- lja Soča je prispeval Janez Bizjak, di- rektor Triglavskega narodnega parka, ki ima v Trenti svoj informacijski cen- ter. Njegov opis je stvaren, bogato dokumentiran, natančen in bo lahko tehten priročnik vsem, ki hočejo Trento in vas Sočo temeljito spoznati.

Sicer se je število prebivalcev Trente in naselja Soča v zadnjih de- setletjih močno znižalo. V Trenti živi le še okrog 100 domačinov, vas Soča pa ima še kakih 130 prebivalcev.

Izid monografije so s finančnim prispevkom omogočili sponzorji iz vse Slovenije. Med njimi so tudi Mi- nistrstvo za kulturo, Javni zavod Tri- glavski narodni park, Občina Bovec, Državni zbor Slovenije, Investicijsko podjetje Slovenske stanovanjsko-ko- munalne banke, farmacevtska indu- strija Krka iz Novega mesta in Zveza hranilno-kreditnih služb Slovenije.

Slovensko amatersko gledališče (SAG) pred dobrimi dvajsetimi leti zaradi kritične cenzure takratne garniture v SKGZ-ju ni uprizorilo dela *Pappen story*, ki ga je napisal Sergej Verč in s katerim naj bi mladi satirično opozorili na požrešne apetite vodilnih posameznikov.

Na spominskem večeru v open- skem Prosvetnem domu so nekate- ri člani SAG-a želeli s časovnim zamikom opozoriti na svoje mlado- stno uporništvost. Zgodba govori o "papanju" velike torte, ki jo iz Matice dobi vodja von Pappen, a na svoj košček čakajo različne znane ose- bnosti iz takratnega (delno tudi da- našnjega) zamejskega prostora. Dokler ne bo pred nami celotno de- lo, ki naj bi izšlo tudi v knjižni obliki, lahko iz izbranih odlomkov sodimo, da gre za mladostni poskus, ki ne dosega kvalitete kasnejših avtorje- vih dosežkov. Bogomila Kravos, Sergej in Ivan Verč ter Boris Kobal so ob prebranih besedah poskušali ustvariti vtis, ki naj bi kritiko prene- sel v naš čas, ko se domine rušijo kar po vrsti.

Satira je res lahko univerzalna, a v tem primeru ni šlo za to. Posame-

zne osebnosti so s svojimi takšnimi in drugačnimi hibami izvabljale smeh, ki pa je zamiral na ustih, saj je v zamolčanih letih satirična ost izgubljala svojo ostrino. Na trenu- tke je stvar prehajala tudi v nelago- den občutek, saj kar precej pred- stavljenih likov ni več med nami. Predvsem pa se ob poslušanju ni bilo mogoče znebiti ključajoče mi- sli, da se je mladini zdela takratna cenzurna ovira tako vseobsegajoča, da tekst ni prišel v nikakršni obliki na plan takrat, ko bi imel v druga- čnih časovnih okvirih prav gotovo večji pomen. Tako pa se je zdel predvsem vračanje v mladostno (zamolčano) uporništvost in v kritiko različnih struktur v našem prostoru, kjer se je prav ta generacija kljub cenzurnemu rezu uspešno uvelja- vila.

Ivan Verč je bil nevtralen bralec veznega besedila, Sergej Verč je predstavljal slavljence s torto, Boris Kobal je podajal različne like z nje- mu lastno igralsko barvitostjo. Bogomila Kravos ni bila le Bela kri- zantema (slovenska prosveta in kul- tura), ampak je pred bralnim prika- zom podala tudi (pre)obširno raz- mišljanje o takratnih časih in vlogi SAG-a v njih. Svojih doživetij se je

spominjal tudi Ravel Kodrič in ko so si ob koncu nastopajoči želeli, da bi se po stari navadi njihovega gledališča razvila debata, so lahko le še sami dodali nekatera svoja raz- mišljanja. Da bi se oglasil še kdo, tudi ni bilo mogoče. Saj je bil to predvsem njihov spominski večer, ki smo mu ostali lahko le radove- dno prisluhnili.

ODDAJA PRI NAS DOMA - MLADI

Naslednja oddaja iz niza *Pri nas doma*, na sporedu na STV RAI3, v ne- deljo, 16. t.m., okrog 20.50, bo v ce- loti posvečena mladim. V studiu bodo poleg voditelja Ivana Peterlina sode- lovali še urednik Mladega vala Pavel Volk, Igor Giacomini, Igor Filipič, Poljanka Dolhar, Matias Mauri, Mara Černic in Denise Hoban. V krajših pri- spevkih, ki jih je pripravil Boris Deve- tak, boste lahko prisluhnili, v kakšno prihodnost verjamejo mladi, kako razmišljajo o njih starejši ljudje in naši politični predstavniki. O vsem tem in še o marsičem bodo gostje razpravlja- li v studiu slovenske televizije pod skrb- no režijo Sergeja Verča. Ponovitev v četrtek, 20. februarja, ob isti uri.

ANDRAŽ ŠALAMUN RAZSTAVLJA V TOLMINU

Nedavno od tega je Andraž Ša- lamun, rojen 1947 v Ljubljani, raz- stavljal v ugledni galeriji Božidarja Jakca v Kostanjevici na Krki, sedaj pa je postavil na ogled svoje slike v tolminski galeriji Knjižnice Cirila Kosmača. Otvoritev razstave je bila 10. januarja.

Šalamun je diplomiral l. 1975 na Filozofski fakulteti v Ljubljani in živi v Kopru. Po svojem ustvarjanju je znan pri nas in na tujem, saj razstav- lja že od l. 1968. Njegove slike izha- jajo iz smeri abstraktnega ekspre- sionizma, t.j. moderne umetnosti, ki je imela številne pripadnike ne le v Evropi, marveč tudi v Ameriki. Slike so velikega formata, v tehniki akrila na juti, lahko bi rekli, da pre- segajo omenjeno smer, saj jih tudi

slikar sam poimenuje "psihične pej- saže". Umetnostni kritik Andrej Me- dved jih je označil kot eksistencial- ne, intimne in čustvene.

A. KLINKON

DEŽELNO TEKMOVANJE ZA CANKARJEVO PRIZNANJE

V sredo, 12. t.m., so dijaki slovenskih nižjih in višjih sred- njih šol v Italiji tekmovali v zna- nju slovenskega jezika. Zaradi velikega števila prijavljenih je potekalo tekmovanje, ki ga pri- reja Slavistično društvo Trst-Go- rica-Videm, v Trstu na Liceju Prešeren in v Gorici na Liceju Trubar.

Vsi udeleženci bodo dobili pohvalo Slavističnega društva, najboljše uvrščeni pa bodo pre- jeli bronasto Cankarjevo pri- znanje. 22. marca se bodo na finalnem vseslovenskem tek- movanju v Ljubljani (organizi- rata ga Slavistično društvo Slo- venije in Zavod Slovenije za šol- stvo in šport) pomerili v znanju slovenščine z najuspešnejšimi vrstniki (zmagovalci krajevnih tekmovanj) iz Slovenije in s slovenske gimnazije v Celovcu.

SLOVANI V EVROPSKI ZGODOVINI IN OMIKI (4)

JANKO JEŽ

Tiskar Mannel (Manlius) je po izgonu iz Ljubljane nadaljeval svoje delo v Varaždinu, od l. 1507 pa v Eberovem na Ogr- skem. Tako so hrvaški reformatorji prišli ob važno osebnost za svoje versko propagandno delo na hrvaških tleh.

Reforma se je iz Krajine razširila na Slavonijo, to je celinsko Hrvaško med Dravo in Savo. Protestantizem je vanjo pronicljal iz Zagreba, Varaždina in Ogrske. Madžarski protestantje so se izrekli za francosko inačico Lutrovega nauka, to je kalvini- zem. Tudi Hrvati, ki so delovali v Sloveniji, so izpovedovali protestantske nauke francoskega reformatorja Kalvina. Lute- ranstvu v ožjem smislu pa so ostajali zvesti v glavnem prise- ljenci nemške narodnosti.

Kalvinistični pastor, ki je na Madžarskem želel največ uspehov, je bil Slovak Mihael Starin. Po njegovi zaslugi so slavonski protestanti že l. 1551 lahko organizirali svojo prvo

sinodo in ustanovili svet starost, ki je deloval avtonomno pod nadzorstvom ogrskega superintendenta s sedežem v Ba- ranji. Reforma je lahko uspevala v Slavoniji, ker je bila dežela brez škofa in tako delno odvisna od zagrebške škofije. Njeni odposlanci pa so le s težavo vzdrževali stike s Slavonijo, odkar je ta postala turška pokrajina. Poleg tega je treba upoštevati, da je škof Andrej Dudič, ki je stoloval v Pecu (Peč) in je po- leg zagrebškega škofa imel jurisdikcijo nad ostalim delom Slavonije, prešel z vsemi duhovniki na protestantsko stran.

Istra je prišla v stik z reformo s posredovanjem Benetk. Dvornik pri tem poudarja, da so bili istrski Hrvatje v ospredju protestantizma v jugoslovanskih deželah. (Dvornik je to pisal v času bivše Jugoslavije!) Vodilni istrski reformatorji so bili Matija Vlasici (Flacius Illyricus), Peter Pavel Vergerij, Štefan Kon- zul in Matej Grbič (Mathias Garbitius Illyricus). Iz Istre se je protestantizem širil v dalmatinska mesta, ki so bila tedaj pod beneško oblastjo. Močno je odjeknila protestantska propa- ganda celo v Dubrovniški republiki. Najpomembnejši prote- stantski konvertit iz dalmatinskega področja je bil Markantonij Gospodnetić (de Dominicis), senjski škof in od l. 1602 nad- škof v Splitu. Ker ga je Rim odstavljal, se je preselil najprej v Nemčijo, nato v Anglijo, kjer je postal član angleške Cerkve. Kasneje se je vrnil v katolicizem, vendar ga v višjih krogih katoliške Cerkve niso več cenili.

Dvornik ima Vergerija za hrvaškega reformatorja. Najbolj izvirno delo hrvaške reformacije je Razprava med papistom in laterancem, ki naj bi jo bil Vergerij napisal s psevdonimom Antun Senjanin.

Vergerij je zaradi svojega reformatskega prepričanja bil pozvan pred inkvizicijo v Benetke. Raje je zapustil koprski škofijski sedež in se zatekel v Nemčijo.

Dvornik trdi, da je imel Vergerij važno vlogo v zgodovini reformacije. Pred vstopom k luteranstvu je bil škof modruški, nato l. 1536 škof koprski. Opravi je zelo važna poslanstva kot papežev legat v Nemčiji. Imel je mnogo pristašev v Istri in Italiji. Vojvoda Kristof Württemberški se je večkrat poslužil njegovih diplomatskih sposobnosti. Na Poljskem je spoznal češke protestantske brate in njihov nauk objavil na lastne stroške v Tübingenu.

Pri prehajanju v zgodovino novega veka pa postaja Francis Dvornik zame manj zanimiv in tudi manj prepričevalen. Sre- dišče njegovega zgodovinskega usoda njegove češke do- movine. Češka je namreč zaigrala pomembno vlogo v okviru Svetega rimskega cesarstva nemške narodnosti, ki je pa tudi Habsburžani, ki so bili nekakšni dediči frankovskega imperija, niso upoštevali.

KONEC

7

ČETRTEK
13. FEBRUARJA
1997

KATINARA / IZJAVA

2.044 PODPISOV ZA OHRANITEV ŠOL

Združenje staršev na Katinari je že večkrat izrazilo zaskrbljenosti ob novicah o domnevni selitvi osnovne šole Fran Milčinski in nižje srednje šole Sv. Ciril in Metod na Melaro. Šoli bi bili tako prisiljeni, da zapustita svoj zgodovinski (nedavno smo slavili dvestoletnico šole na Katinari) in naravni prostor. To bi hudo oškodovalo celotno slovensko narodnostno skupnost s Katinare, Lonjerja, Rovt, Rocola, obe šoli in njune učence. Nepopravljivo bi se trgale vezi, ki jih medsebojno tkejo šola, cerkev, krajevna društva in vse družbeno življenje slovenske skupnosti tega okraja. Da bi svojo zaskrbljenost vidneje izrazili, smo dali pobudo za ljudsko peticijo, katere besedilo navajamo posebej. Pobuda je stekla brez posebnih oblik promocije in je bila namenjena družinam učencev, pripadnikom krajevnih skupnosti, učiteljem in drugim, ki jih stvar neposredno zanima. V treh tednih med oktobrom in novembrom smo zbrali 2.044 podpisov. Zavzetost, ki so jo pri tem pokazali posamezniki, in uspeh pobude potrjujeta, da je vprašanje zelo občuteno

in da so ljudje vedno zelo navezani na šolo. Peticijo s podpisi, naslovljeno županu občine Trst, smo izročili med obiskom, ki so ga na obeh šolah imeli gospod podžupan in nekateri občinski upravitelji preteklega 27. novembra. Starši, ki so obisk priredili, učitelji šole in učitelji podružnice Glasbene matice, ki so se z učenci predstavili s krajšim glasbenim sporedom, šolska vodstva in člani šolskih svetov, ki so se srečanja udeležili, smo želeli, da bi z obiskom upravitelji spoznali povezanost s krajevno skupnostjo in življenjskost šol. Ob tej priložnosti smo izročili tudi daljše besedilo Združenja staršev kot prispevek k poglobitvi vprašanj t.i. racionalizacije šolske mreže. Zaupamo, da bo ljudska peticija prispevala k temu, da bosta šoli ostali na Katinari in da se bo preprečila škoda v krajih, ki so že močno občutili negativne posledice znatnih gradbenih posegov (z gradnjo bolnišnice, hitre ceste in velikih naseljenih struktur).

ZDRUŽENJE STARŠEV NA
KATINARI - ZA ZDRUŽENJE
MARTA IVAŠIČ KODRIČ -
PREDSEDNICA

SLOVO OD PRIZNANEGA ŠOLNIKA

UMRL JE PROF. GOJMRIR BUDAL

MARIJAN BAJC

Po daljši bolezni je sredi prejšnjega tedna umrl v Trstu znani geograf profesor Gojmir Budal. Rodil se je v Idriji pred skoraj 75 leti.

Klasično gimnazijo je obiskoval v Vidmu, kjer je tudi maturiral. Leta 1951 je doštudiral zgodovino in zemljepis na filozofski fakulteti v Ljubljani, nato pa je diplomiral še na leposlovni fakulteti v Trstu. Že takoj po končanem študiju na ljubljanski univerzi je začel poučevati na slovenskih srednjih šolah na Tržaškem. Najdlje je bil redni profesor za splošni in gospodarski zemljepis na Trgovskem tehničnem zavodu Žiga Zoisa. Za omenjeni predmet je tudi sestavljal ustrezne učbenike. Tudi sicer se je posvečal svoji stroki in bil v začetku sedemdesetih let znanstveni sodelavec Inštituta za geografijo na videmski univerzi pri prof. Valussiju, ki je pokojnega prof. Budala zelo cenil. Strokovno se je z ženo Ksenijo razdajal pri obdelavi toponomastičnega gradiva na Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji. V šestdesetih in sedemdesetih letih je objavil vrsto strokovnih člankov v raznih slovenskih in italijanskih publikacijah. Bil je član inštituta

SLORI. Pokojni profesor Budal je bil izredno dober srca, umirjenega značaja, zelo obziren do vsakogar. V ničemer ni silil v ospredje, nasprotno, kakor hitro je ugotovil, da se poraja kaka polemika, se je takoj umaknil, a bil vedno pripravljen na pogovor. Do dna duše je bil prežet s srčno kulturo in z ljubeznijo do slovenskega naroda, obenem pa kot prepričan in veren kristjan strpen do vseh. Odlikovala ga je izredna natančnost pri delu in v življenju sploh. Tudi do sebe je bil še preveč kritičen. Bolelo ga je sicer, da so dijaki malomarno študirali in marsikdaj neprimereno ravnali, a vse je skušal razumeti in opravičiti s prešernostjo mladega človeka. Njegovi predčasni upokojitvi v sedemdesetih letih so botrovali tudi razmere v šoli, tako v razredu kot tudi ravnanje šolskih oblasti. Tudi zadnja leta, ko je bil že hudo bolan, je rad prihajal po maši v "nedeljsko" družbo in bil prijeten s govornikom. Mogoče se premalo zavedamo, koliko smo izgubili z njegovo smrtjo bodisi kot posamezniki kakor tudi kot celotna skupnost. Ženi Kseniji in ostalim sorodnikom izrekamo sožalje.

ŽIVAHNA RAZPRAVA O AVTONOMIJI

IVAN ŽERJAL

V zadnjem obdobju se je najprej na Tržaškem, potem pa v Furlaniji, razvila razprava o avtonomiji, ki že nekaj časa polni strani krajevnih časopisov.

Vse se je začelo s polemiko, ki je nastala v zvezi s porazdelitvijo deželnih finančnih sredstev vseučiliščem. Pri tem je videmska univerza prejela več sredstev kot tržaška, zaradi česar so v Trstu zagnali vik in krik. Tržaški župan Riccardo Illy je s svojim razglasom predlagal deželni referendum za upravno avtonomijo Trsta v smislu deželnega zakona št. 2 o avtonomijah. Oblikoval se je tudi poseben odbor za zbiranje podpisov za referendum. V ta odbor je vstopilo že več uglednih predstavnikov tržaškega družbenega in gospodarskega življenja. Osnovni namen te pobude je po Illyjevem mnenju ta, da spodbudi deželo Furlanijo-Julijsko krajino, naj ovrednoti posamezne upravne in zemljepisne specifičnosti.

S to potezo, ki je naletela na precejšnje odobravanje tako na strani vidnih gospodarskih predstavnikov kot navadnih občanov, je Illy spretno iztrgal iz rok desničarski opoziciji enega izmed njenih najljubših argumentov: boj za avtonomijo Trsta proti Rimu in predvsem proti Vidmu, ki je v očeh mnogih Tržčanov v privilegiranem položaju, kar se tiče finančnih prispevkov, gospodarstva itd. (pozabljajo pa, da je Furlanija veliko bolj dinamična in aktivna od Trsta).

Desnica je na Illyjev predlog o deželni referendumu takoj reagirala z zbiranjem podpisov, naj gre predlog za avtonomijo Trsta ne samo skozi deželo, ampak tudi skozi državni parlament in pravkar ustanovljeno dvodomno komisijo o institucijskih in institucionalnih reformah. V tem smislu je tržaški pokrajinski svet prejšnji teden izglasoval stališče, ki je bližje predlogu desnice. Medtem pa so se začeli tudi v Furlaniji v večji meri ogrevati za avtonomijo, tokrat za avtonomijo Furlanije. V Ogleju je bil tako pred kratkim ustanovljen t.i. odbor za državo Furlanijo in Trst, ki se med drugim zavzema za avtonomijo furlanske države v okviru federalistično urejene Italije in za nov sporazum med Furlanijo in Trstom.

Tržaški župan Riccardo Illy predlaga deželni referendum o avtonomiji

ski svet prejšnji teden izglasoval stališče, ki je bližje predlogu desnice. Medtem pa so se začeli tudi v Furlaniji v večji meri ogrevati za avtonomijo, tokrat za avtonomijo Furlanije. V Ogleju je bil tako pred kratkim ustanovljen t.i. odbor za državo Furlanijo in Trst, ki se med drugim zavzema za avtonomijo furlanske države v okviru federalistično urejene Italije in za nov sporazum med Furlanijo in Trstom.

Vprašanje avtonomije Trsta in Furlanije je torej v tem zadnjem obdobju postalo osrednja tema večine krajevnih sredstev javnega obveščanja. To vprašanje je zelo važno tudi za nas Slovence, v tem specifičnem primeru za tržaške Slovence. V primeru razkosa dežele Furlanije-Julijske krajine bi utegnili priti do še večje razdelitve slovenske manjšine s posledicami, ki si jih lahko predstavljamo. Tudi ni vseeno, kakšna bo avtonomija, ki jo bo užival tržaški teritorij. Ponovno se je začelo govoriti o "julijemski področju", o t.i. "mestni pokrajini" ("area metropolitana"), v okviru katere bi se teritorij pokrajine ujema s teritorijem tržaške občine. Kaj bi v tem primeru bilo z okoljskimi - večinoma slovenskimi - občinami? In kdo bi dejansko upravljal teritorij? Ne pozabimo, da je na pokrajinskih volitvah zmagala desničarska koalicija in da so volitve za obnovo tržaškega občinskega sveta, ki bodo letos jeseni, neznanka. Slovencem torej ne sme biti vseeno, kakšen bo razvoj dogodkov. Zato je treba dogajanja pozorno spremljati, saj je to za nas eno izmed ključnih vprašanj.

KRAŠKI PARK

PRVA KONFERENCA O STORITVAH

ERIK DOLHAR

VIDEM - V ponedeljek, 10. t.m., je deželna uprava priredila prvo srečanje o storitvah Kraškega parka (Doberdobsko jezero, Devinske stene, Medvedjak, Volnik in dolina Glinščice), ki mora obroditi dogovor na osnovi lani odobrenega deželnega zakona številka 42.

Omenjeni zakon predvideva ustanovitev parkov in rezervatov, pri načrtovanju katerih naj bi sodelovale vse krajevne uprave, medtem ko bo upravljanje v pristojnosti Kraške gorske skupnosti. Sestanka so se tako udeležili predstavniki KGS, zastopniki občin Doberdob, Tržič, Ronke, Devin-Nabrežina, Zgonik, Repentabor in Dolina ter pokrajini Trst in Gorica. Sprejel jih je deželni odbornik za parke Giorgio Matassi (na sliki Kroma). Slednji je potrdil, da bodo imele občine glavno besedo kot najbolj neposredni predstavniki krajevnega prebivalstva. Poseben režim krajske zaščite naj bi po zgledu posegov za zaščito doline Glinščice in Doberdobskega jezera uvedli za najrazličnejša območja. Matassi je izjavil,

da bodo z zaščito ovrednotili biološke posebnosti, ki so državnega in mednarodnega pomena. Dežela naj bi usklajevala te pobude tudi v sodelovanju z vlado Republike Slovenije, ki naj bi dala pristanek za uresničitev meddržavnega parka. S tem v zvezi je deželni odbornik napovedal tudi srečanje s predstavniki slovenske vlade. "Položaj Krasa se vsekakor precej hitro spreminja," je še dejal Matassi, "tako da so nekatera kraška področja, ki so bila doslej smatrana za krajinsko pomembna, danes nezanimiva in obratno." Pri tem se je skliceval na študijo Načrt narava 2000, ki so jo izvedli po nalogu direktive Habitat Evropske unije.

Predstavniki Krasa so opozorili na potrebo po razvoju kmečkega turizma, biološkega kmetijstva, tematskega turizma in promocije krajevnih lepot. V

tem okviru je omenjena Rilkejeva pešpot med Seslanom in Devinom.

Po zaključku konference se je oglašil odbornik tržaške pokrajine Giulio Marini z zahtevo, naj ima pokrajinska uprava odločilno vlogo pri načrtovanju, saj je pristojna za tovrstno razvojno usmerjevanje. Kot je bilo pričakovati, se že pojavljajo zahteve, da bi čim bolj omejili vpliv domačih, torej pretežno slovenskih prebivalcev.

SLOVENSKA SKUPNOST PRIREJA SVOJ
**TRŽAŠKI POKRAJINSKI
KONGRES**

V soboto, 15. februarja 1997, z začetkom ob 16. uri v kongresnem središču na Pomorski postaji v Trstu.

Vabljeni delegati, somišljeniki in prijatelji!
PREDSEDSTVO KONGRESA

PRED POKRAJINSKIM KONGRESOM SSK

V soboto, 15. februarja, bo na Pomorski postaji v Trstu pokrajinski kongres stranke Slovenske skupnosti.

V tem času so potekali še zadnji kongresi sekcij SSK na Tržaškem. Člani slovenske stranke so v glavnem izvolili nova sekcijška vodstva in delegate za pokrajinski kongres. Le-ta bo v soboto, 15. februarja, na Pomorski postaji v Trstu z začetkom ob 16. uri. Okvirni spored bodo sestavljali poročili predsednika Jožeta Škerka in tajnika Petra Močnika, pozdravi gostov, razprava in volitve novega pokrajinskega sveta stranke.

Kot nam je v krajšem pogovoru povedal tajnik Močnik, naj bi se kongres dotaknil številnih pomembnih tem tako splošnega kot krajevnega značaja. Delegati gotovo ne bodo mogli mimo trenutnega stanja slovenske manjšine v Italiji po krizi, ki je doletela Tržaško kreditno banko in večji del slovenskega gospodarstva v zamestvu.

Druga tema, ki bo gotovo precej obravnavana, so stalne volilne preizkušnje, na katere je klicana SSK. Zadržno od teh preizkušenj so predstavljale volitve za obnovo tržaškega pokrajinskega in miljskega občinskega sveta. Potrebno bo opraviti analizo teh volitev in jih primerjati s prejšnjimi. Pri tem je Močnik še enkrat podčrtal pomembnost uspešnega priziva SSK na ustavno sodišče, po katerem so volilna okrožja za pokrajino na-

vo razmejili. Čeprav je levo-sredinsko zavezništvo, katerega član je bila tudi SSK, volitve izgubilo, pa sedijo sedaj v pokrajinskem svetu štiri slovenski svetovalci,

kar je nedvomno sad priziva SSK. Močnik je dodal, da je treba analizirati pojav velike odsotnosti volivcev in oblikovati protikupe. Letos jeseni pa čaka SSK nova volil-

na preizkušnja - volitve za obnovo občinskih svetov v Trstu in v Devinu-Nabrežini.

Na kongresu bo verjetno tudi govor o reformi krajevnih uprav in o odnosih z drugimi političnimi silami.

OB SLOVENSKEM KULTURNEM PRAZNIKU

VRSTA PREŠERNOVIH PROSLAV

V teh dneh se tudi na Tržaškem vrstijo številne proslave dneva slovenske kulture. Prva je bila že pred dvema tednoma v Barkovljah (o njej smo poročali), sedaj pa skorajda ni društva, ki ne bi priredilo svoje.

Osrednja proslava bi bila morala biti v četrtek, 6. februarja, a so jo zaradi boleznih preložili in le odprli razstavo Lojzeta Spacala v Kulturnem domu. O umetniku je spregovoril likovni kritik Joško Vetric, za glasbeno spremljavo pa je poskrbel harmonikaš Adam Selj.

V ponedeljek, 10. februarja, pa je bila v Peterlinovi

dvorani v Trstu tradicionalna proslava dneva slovenske kulture, ki sta jo priredila Slovenska prosveta in Društvo slovenskih izobražencev (na sliki, Foto Kroma). Slavnostni govornik je bil slovenski konzul prof. Tomaž Pavšič, podelili pa so tudi nagrade literarnega natečaja Mladike in natečaja Mladi oder. Literarne nagrade so prejeli: za prvo prvo nagrado Irma Marinčič Ozbalt za novelo *Pomladni sprehodi*, drugo nagrado Tarcisia Galbiati za novelo *Srečanje*, tretjo nagrado pa Katarina Mahnič za novelo *Križišče*. Za poezijo so prejeli prvo nagrado

Pina Pištan za cikel desetih šavirskih pesmi, drugo nagrado Iztok Kodrič za cikel devetih pesmi *O trtah*, tretjo nagrado pa Miša Shaker za cikel pesmi z naslovom *Vijoličast krep papir*. Nagrade Mladi oder je prejelo devet amaterskih gledaliških skupin z Goriškega in pet s Tržaškega. Člana Radijskega odra Matejka Peterlin in Marijan Kravos sta prebrala nekaj odlomkov iz nagrajenih del, medtem ko je slavnost popestril nastop pianista Marka Sancina, ki študira na tržaški Glasbeni matici v razredu prof. Aleksandra Rojca.

PUST NA TRŽAŠKEM

20.000 LJUDI SPREMLJALO PUSTNI SPREVOD NA OPČINAH

Na Tržaškem je bilo od pustnega četrta do pepelnice srede vse živo. To še zlasti velja za Opčine, kjer je bil v soboto, 8. t.m., jubilejni 30. sprevod Kraškega pusta (na sliki Kroma). Krasno, skoraj pomladansko sončno vreme je privabilo na Opčine 20 tisoč radovednežev, ki so spremljali osem duhovitih vozov in ravno toliko skupin. Žirija, ki so jo sestavljali župani in podžupani vseh občin tržaške pokrajine, spet ni imela lahkega dela pri izbiri najbolj posrečenih mask. Italijanska politika se je zopet izkazala za hvaležno temo, tako da je zmaga pripadla Bazovici, ki se je predstavila s "Kapetanom Prodigjem", za njo so se uvrstili Doberdobci z norimi kravami svoje "Vakarrene", tretji pa so bili kriški Dalmatinci. Med sku-

pinami so bile kot običajno najboljše vešele družbe iz Brega, se pravi iz Doline, Boljunca in okoliških vasi. Jubilejni 30. Kraški pust je organizacijski odbor proslavil z eno-

tedensko pustno zabavo v šotoru pred Prosvetnim domom, s katero so se izkazali člani domačega smučarskega kluba Brdina, s fotografsko razstavo Marija Magajne in Davorina Križmančiča o

prejšnjih izvedbah Kraškega pusta, ki so tudi osrednji del brošure *30 let Kraškega pusta na razglednicah Marija Magajne in Davorina Križmančiča*. Brošuro so predstavili že v sredo, 5. t.m., v Domu Brdina. Besedila so napisali Živka Persič, ki je poskrbela za zgodovinski pregled vseh izvedb Kraškega pusta, Rudi Wilhelm, ki je kot ustanovni član prireditve prispeval uvodno misel, ter Tullio Možina in Miran Košuta s svojimi pesmimi na temo openske pustne zabave.

Prireditve pa niso potekale samo na Opčinah, temveč tudi v Miljah, Boljuncu, v samem mestnem središču, v raznih diskotekah, po kraških vaseh, ki so tudi letos pripravile pogrebne svečanosti "gospoda Pusta" ter več dni zaporedoma organizirale "nabiralno akcijo" od hiše do hiše.

ED

OBVESTILA

PROSVETNO DRUŠTVO Mačkolje vabi v soboto, 15. februarja, ob 20. uri v dvorano srenjske hiše v Mačkoljah na večer z naslovom *Med Indijanci v Andih*. Diapozitive in vtise s potovanja po Južni Ameriki bo predstavila dr. Magda Šturman.

TRŽAŠKA OBČINA in Kulturni center *Veritas* prireja razstavo *Umetnost za življenje*. Razstavljajo slovenski slikar Marko Rupnik, Rus Aleksandr Iščenko, Čeh Jan Jemelka, Roman Calin Stegorean, češki kipar Otmar Oliva, ruski mozaicist Aleksandr Kornooukhov. Otvoritev v Bastione fiorito na gradu sv. Justa v soboto, 15. t.m., ob 11. uri.

NA PRVO postno nedeljo, 16. februarja, bo ob 16. uri v cerkvi Novega sv. Antona skupno slovensko-italijansko slavje božje besede v sklopu priprav na jubilejno leto 2000. Vodil ga bo škof Evgen Ravignani.

POSTNI GOVORI 1997 v cerkvi sv. Jakoba v Trstu: 2. postna nedelja, 23. t.m., ob 16. uri - p. Janez Šamperl: *Kristus - Beseda se je učlovečila in se naselila med nami (Jn 1, 14)*.

NA SEDEŽU devinskih zborov bo v petek, 14. t.m., ob 20.30 kulturni večer ob prazniku slovenske kulture. Časnikar dr. Drago Legiša bo razmišljal na temo *Zakaj smo*

in ostanemo Slovenci. Sledila bo predstavitev publikacije *Spomin na težke čase Anastazije Antonič*. S petjem bodo sodelovali domači pevski zbori.

ZVEZA CERKVENIH pevskih zborov bo imela svoj redni občni zbor v petek, 21. t.m., ob 19.30 v Slomškovem domu v Bazovici.

NEDELJSKA ŠPORTNA oddaja Radio gol po Radiu Opčine se bo s tem tednom začela ob 14.30 in bo trajala do 17.30.

DAROVI

ZA SLOVENSKO Vincencijevo konferenco: člani odbora v spomin na Marijo Slama 150.000, Anico Škerl 150.000, Milko Hvala 150.000, prof. Gojmira Budala 150.000; Gianna Ostrouška v spomin na prof. Gojmira Budala 30.000.

ZA MARIJIN dom pri Sv. Ivanu: v spomin na prof. Gojmira Budala darujejo: družina Kandut 50.000; Miranda in Marijan Bajc 100.000; Elvira in Ivan Ločniškar 30.000; N.N. 25.000; družina Bizjak 30.000; Marta Požar 20.000; Mimi in Pina Cobani 50.000; Stanislav Soban 50.000. V spomin na Marčelo Pahor darujejo N.N. 25.000; družina Bizjak 30.000; Marta Požar 20.000; Mimi in Pina Cobani 50.000.

Ob hudi izgubi našega dragega
GOJMIRA BUDALA

se iskreno zahvaljujemo g. Milanu Nemaču za lepo mašo in občutene besede, cerkvenim pevcem, bolničarki gospe Lidiji Rakar za skrbno nego ter vsem, ki so nam v teh težkih trenutkih stali ob strani, nepozabnega pokojnika pospremili k večnemu počitku, zanj molili, nam izrazili sožalje, darovali v dobrodelne namene in tako počastili njegov spomin.
Žaljujoča žena Ksenija, sestra Breda in nečak Marko Trst, 13. februarja 1997

LEP KULTURNI VEČER V NABREŽINI

V nedeljo, 2. februarja, smo bili v župnijski dvorani v Nabrežini priča prijetnemu kulturnemu večeru. Neutrudljivi župnik Breclj je povabil v goste mešani pevski zbor Podgora in moško pevsko skupino Akord iz Gorice. Pod vodstvom dirigenta dr. Mirka Špacapana je nastopil najprej zbor v mešani zasedbi ter zapel pet slovenskih in furlanskih skladb, nato je dr. Irena Tavčar spregovorila o svoji bogati izkušnji kot splošni zdravnik, ki v svojem poklicu prihaja v stik z marsikaterim problemom zdravstvene in socialne narave. Potem so nabrežinski otroci pogumno podali recitacijo *Komu gorijo lučke*, nakar so nastopili moški skupine

Akord in zapeli šest skladb, med njimi dve italijanski.

Večer je imel dobrodelni značaj, tako da ni smel manjkati srečolov, ki so se ga množično in zavzeto udeležili domačini, ki so do zadnjega kotička napolnili župnijsko dvorano, ter seveda gostje in njihovi spremljevalci. Pridne gospodinjice pa so poskrbele še za bogato postrežbo za goste iz Podgore pri Gorici, ki so očitno zelo cenili domačo kuhinjo.

Bil je res prijeten dogodek, ki je v svoji preprostosti pokazal, da je treba samo malo dobre volje, da se premagajo razdalje in nepoznanja ter da se stkejo prijateljske vezi med Slovenci tržaške in goriške pokrajine.

- ČLANI PD PODGORA

KONCERTNA SEZONA SCGV KOMEL

V SOBOTO OPERA V KULTURNEM CENTRU

LUISA ANTONI

"Kaj je ostalo Slovincem od Antona Foersterja? Čas je šel preko njega, šel tudi preko glasbe njegove, ki postaja zgodovina. A tisto veliko 40-letno konstruktivno delo njegovo, ki ga je »zakopal sto klatfer globoko« v našo narodno žit, ki je proniknilo kakor živa voda skozi pusto kamenje do plodne zemlje, da ustvari trden temelj naši glasbi - to delo ostane." Tako je pisal etnomuzikolog in zborovodja France Marolt l. 1937 ob stoletnici Foersterjevega rojstva. Z Benjaminom Ipvacem in Franom Gerbičem je Foerster ponudil Slovincem najvidnejše umetniške dosežke v drugi polovici 19. stol. Konec tedna bo v obnovljenem Kulturnem centru Lojze Bratuž na Drevoredu 20. septembra *Gorenjski slavček*, najbolj znana Foersterjeva opera. Za to zadnjo odsko postavitev sta izšla tudi partitura in orkestrski material. Delo je bilo uprizorjeno decembra lani v Ljubljani in je doživelo zelo dober uspeh v režiji Františka Preislerja in dirigiranju Marka Gašperšiča.

Ob goriškem dvodnevem gostovanju smo se pogovorili s tenoristom Jurijem Rejo, ki igra glavno vlogo mla-

dega Franja. Povedal nam je, da je *Gorenjski slavček* popularno delo, v katerem se odraža narodna pristnost in je pri občinstvu zelo priljubljeno, saj so bile ljubljanske predstave stalno razprodane. Reja, ki je doma iz Gorice, je poudaril, da ga gostovanje v Gorici zelo veseli, saj ga na mesto vežejo lepi spomini: tu se je namreč rodil, tu je župnikoval njegov stric, v cerkvi na Travniku pa je kot otrok prvič solistično zapel itd. Pozneje se je izšolal v Ljubljani z Janikom Vekoslavom in nato na Dunaju z Antonom Dermoto; ob vrnitvi v Ljubljano pa se je izpopolnjeval še s tržaško solopevko Ksenijo Vidali. S posebnim ponosom nam je še povedal, da je prišlo prav iz Primorske veliko dobrih glasov. Pri tem je omenil samo nekatere, kot so npr. Gradiščan Josip Rijavec (1890-1959), Goričan Mario Šimenc (1896-1958) in pa Oskar Zornik ter Marijan Kristančič.

Opera *Gorenjski slavček* Antona Foersterja bo uprizorjena 15. t.m. ob 20.30 v Kulturnem centru L. Bratuž v prvi operni zasedbi, v nedeljo, 16. t.m., ob 17. uri pa bo nastopila druga operna skupina.

ZBOR ANDREJ VAVKEN V ŠTANDREŽU

Čeprav se zdi Božič že daleč za nami in so bile misli marsikoga že nekaj tednov zaposlene z norim pustom, se je cerkveni božični čas končal šele v nedeljo, 2. februarja, s svečnico. Da bi še zadnjič priklicali v spomin božične dneve in predvsem pomen božjega rojstva, je župnija sv. Andreja iz Štandreža v okviru sinode prirredila božični koncert, na katerem je nastopil dekliski zbor Andrej Vavken iz Cerkelj na Gorenjskem.

Štirinajstčlanski zbor pretežno mladih deklet in žena se lahko ponaša s petnajstletnim delovanjem, že tretje leto zapored pa ga vodi dirigent Damijan Močnik, ki je tudi avtor himne za lanskoletni papežev obisk v Sloveniji. V svojem enournem nastopu je zbor z zlitim petjem skupine

in solistov ter s prepričljivo izvedbo pesmi prijetno presenetil pretežno domačo in žal maloštevilno publiko. K prijetnemu izvajanju je pripomogla tudi akustičnost štandreške cerkve, ki so jo zapolnili krepki in čisti dekliski glasovi. V prvem delu so dekleta nastopila na koru tudi ob spremljavi orgel in violine. Repertoar je bil pester in izbran, zajemal je tako iz ljudske kot avtorske zakladnice; poslušalcem je zbor ponudil pretežno nepoznane, a prijetne božične melodije. Za konec naj pohvalimo še štandreško župnijo, ki je v pol drugem mesecu priredila dva božična koncerta z vrhunskimi slovenskimi izvajalci; njihovo petje ni bilo le kulturna manifestacija, ampak tudi - in predvsem - molitev.

Uspešen slovenski pust

V nedeljo je bil v Sovodnjah prvič pustni sprevod, ki je dosegel velik uspeh. Udeležilo se ga je šest skupin iz naših slovenskih vasi; med nastopajočimi je posebno izstopal štandreški "pičulat" (Foto Bumbaca)

PRIZNANI GLASBENIK LANFRANCHI GOST SCGV KOMEL

PROFESIONALNOST IN ČLOVEČNOST V GLASBENI VZGOJI

VALENTINA PAVIO

V okviru dvoletne glasbene pedagoške šole, ki jo organizira SCGV Emil Komel in jo vodi prof. Sijavuš Gadžijev, je v sredo, 22. januarja, gostoval priznani pianist in pedagog prof. Luciano Lanfranchi iz Genove. Na srečanju, ki je bilo odprto tudi profesorjem iz Slovenije in F-Jk, je predaval o Chopinovih valčkih in baladah; naslednjega dne pa je imel z učenci tudi zasebne lekcije (t.i. *master-class*). Ob tej priložnosti smo ga zaprosili za kratek pogovor.

Iz Vašega predavanja je bilo razvidno, da zelo dobro poznate Chopina in da vam je ta skladatelj še posebno pri srcu. Kaj vam pomeni Chopin? Je vaš najljubši skladatelj? Katere skladatelje ste poglobili med svojim koncertističnim dozorenjem?

Ponavadi se simpatija do nekega romantičnega skladatelja porodi, ko prehodimo pot "sentimentalizma" in spoznamo posebne zvočne učinke, ki so jih ustvarili romantični skladatelji. Priznam, da me je Chopin privlačeval zaradi svojega harmonsko-oblikovnega bogastva. Potrebni bi bilo precej let dozorenja, kajti samo prek globoke-

ga poznanja kompozicije sem lahko doumel fineso in bistvo Chopinove glasbe. Ta je povsem različna od glasbe kateregakoli drugega skladatelja. Navdihuje jo namreč ljudska pesem njegove domovine oz. njegove dežele: Masovije.

Chopin ni moj najljubši skladatelj, a je vsekakor eden izmed najbolj zanimivih. V svoji koncertistični karieri sem najprej poglobil baročne in klasične skladatelje (Bach, Haydn, Mozart, Beethoven) in na njihovih temeljih sem odkrival ter poglobil ostale avtorje, ki so potrebni za profesionalno formacijo glasbenika.

Poleg predstavitev različnih interpretacij Chopinovih valčkov in balad skozi pianistično zgodovino ste nam podali tudi svojo osebno vizijo na Chopinovo glasbo. Vse te interpretacije pa so bile dane avditoriju le kot možne opcije. Je morda v tej odprtosti skrivnost vaših velikih pedagoških uspehov?

Zdi se mi, da je zelo omejevalno svetovati eno samo interpretacijo, saj mora glasbenik - potem ko je spoznal vse možne poti - vedno izbrati.

Vaš kurikulum je bogat s koncertno, pedagoško in organizacijsko dejavnostjo. Poleg tega smo imeli možnost spoznati tudi vaše izrazite človeške lastnosti. Odnos med učencem in vzgojiteljem je brez dvoma eden izmed temeljev, ki pogojujejo katerokoli rast. Kaj menite o tem?

Odnos med vzgojiteljem in učencem je ploden takrat, ko temelji na popolni predanosti vzgojitelja in na čim širši učenčevi razpoložljivosti do sprejemanja nasvetov, potem ko se je o njih svobodno in enakopravno pogovoril.

Prvič ste gostovali na Goriškem. Kakšne vtise ste imeli? (Ker ste duhovita oseba, smo pripravljene sprejeti od vas tudi kritične pripombe!)

V Gorici sem srečal vester ambient, ki se želi obogatiti. Mislim, da bi bilo srečanje še bolj pozitivno, ko bi bili tudi kakšni ugovori na moje preveč osebne trditve. Dober "prepir" lahko odpre zanimiva obzorja. Takšna srečanja se mi vsekakor zdijo nujna za oblikovanje glasbenega okusa in za spoznavno raziskovanje.

Kaj bi delal L. Lanfranchi, ko bi ne bil glasbenik?

Katerikoli poklic, ki bi bil nevaren.

LOJZE SPACAL V GORICI

FOTO BUMBACA

V soboto, 8. februarja, je bila na dan slovenske kulture v goriškem Kulturnem centru Lojze Bratuž svečana otvoritev likovne razstave starostne slovenskih likovnikov v zamejstvu Lojzeta Spacala. Slikar Spacal letos praznuje devetdesetletnico rojstva in sedemdesetletnico likovnega ustvarjanja; zato so mu slovenske kulturne organizacije priredile

trojno razstavo: v Trstu, Gorici in Špetru. Slikar se je odprtja razstave v Gorici udeležil, o njem in njegovem delu pa je spregovoril prof. Joško Vetrlih. V imenu prirediteljev je pozdravil dr. Damjan Paulin, medtem ko je za glasbeno točko poskrbel pihalni trijo Centra Komel. Igrali so Merkùjeve skladbe, Luisa Gergolet pa je podala nekaj Kosovelovih pesmi o Krasu.

SOVODNJE: UMRLA TEREZIJA KUNC

Pred dvema tednoma se je sovodnjska župnijska skupnost poslovila od Terezije Kunc, vdove Tomsič. Bila je preprosta krščanska žena, tiha in skromna, toda vedno živo prisotna pri vsem župnijskem življenju. V dolgoletni bolezni sta ji bila edina tolažba molitev in redno prejemanje obhajila na domu. Tako se je lahko pripravljena preselila v večno bivališče. Draga Rezi, naj vam bo Gospod bogat plačnik za tiho in nenadomestljivo delo v župniji!

Sorodniki rajne Rezi se iskreno zahvaljujejo vsem, ki so darovali v dobre namene, in vsem, ki so se udeležili pogrebne obreda. Posebna zahvala gre župniku Markežiču, nečaku duhovniku Janezu Rupniku in zdravnici Dorini Tommasi.

RUPA-PEČ-GABRJE-VRH

ODHODI V VEČNOST

17. decembra je v Carmagnoli pri Turinu umrla blaga gospa Viktorija Biasutti vd. Masten. Hčerka, ki je tam poročena, jo je za nekaj časa imela pri sebi zaradi poškodb, ki jih je bila zadobila v prometni nesreči v Gorici. Pokopali smo jo na Peči deset dni pozneje.

27. decembra je odšla k Bogu ga. Marjeta Černic vd. Ušaj iz Rupe. Vdano je prenašala dolgotrajne tegobe vseh vrst. Nekaj časa je ostala na domu, nato je bila pri zdaj že pokojni sestri Julki v Štandrežu, v bolnišnici, pri sestrah na Korzu v Gorici, v krminski bolnišnici ter nazadnje pri Sv. Justu v Gorici. Njeno telo počiva v domači rupenski zemlji.

30. decembra je zapustil ta svet g. Vladimir, po domače Mirče Malič s Peči. Poslovil se je dokaj hitro, čeprav je že prej čutil težave z zdravjem. Od njega smo se dokončno ločili dan po novem letu na Peči.

12. januarja je po krajši bolezni odšel v večnost g. Ljubo Tomsič. Zdravniki in bolniško osebje so mu skušali pomagati do zavesti in zdravja, a brez uspeha. Njegovi domači, zlasti žena Gabrijela, so mu stregli do zadnjega. Priporočili smo ga Stvarniku in Odršeniku v cerkvi in na pokopališču v Rupi dne 14. januarja.

21. januarja je po dolgi bolezni zaspala v Bogu dobra mama ga. Kristina Grilj vd. Ferlat. Njeni, zlasti ga. Anica, so ji v vsej dolgi bolezni pomagali z veliko ljubeznijo.

Brat Lojze, ki je lazarist na Sardiniji, se ni mogel udeležiti pogreba, ker je ravno takrat prestal operacijo v kolenu. Nadomeščal ga je in somaševal z župnikom Davidom Ožbotom sobrat lazarist z Mirenskega Gradu g. Zdravko Pogorelec, ki je tam superior. Vstajenje čaka na rupenskem pokopališču.

Na svečnico je dotrpela na Vrhu sv. Mihaela ga. Magda Ferfolja por. Devetak. Kar dvajset let je nosila težak križ bolezni, ki jo je za 13 let priklenila na voziček. Mož Darin, hčerka in sin ter vsi njeni domači so jo ves ta dolgi čas nadvse zgladno negovali. Pomagale so tudi dobre žene z Vrha. Mama je prihajala iz Doberdoba ji streč v tej preizkušnji. Magda je pred poroko veliko delovala z zbori. Nekdanji doberdobski župnik g. Breclj je še danes nadvse hvaležen za vse dela, ki ga je opravila v rojstni vasi Doberdob. Po poroki je vodila petje na Vrhu. Vse do konca se je, kolikor je mogla, udeleževala vseh prireditvev in nedeljske maše v cerkvi. Še dan pred smrtjo je prejela vsa sv. znamenja našega Odršenika. Zato njeno izmučeno telo čaka vstajenje nabito z upanjem. Njo in vse te naše umrle spremljamo v velikem številu z daritvijo, molitvijo in pesmijo naših zborov z najlepšim spominom tja v večno luč pri živem Bogu. Svojem pa izrekamo iskreno sožalje in prijateljsko solidarnost.

ŽU

DELOVANJE DOBERDOBSKE SEKCIJE SLOVENSKE SKUPNOSTI

REMO DEVETAK

V četrtek, 30. januarja, je imela doberdobska sekcija Slovenske skupnosti sestanek s člani in somišljeniki. Srečanju je predsedoval načelnik doberdobske sekcije in občinski svetovalec Emil Vizintin.

Skupno z načelnico svetovalske skupine Marijo Ferletič sta prisotne seznanila z delovanjem svetovalec SSK pri reševanju občinskih problemov. Govorili so o zbiralnikih družbe SIOT v Jamljah in o zaprtju volilnega sedeža v vasi. Povedali so tudi, da so zadovoljni, ker bodo razširili cesto, ki vodi nad Doberdobskim jezerom; prisotne so seznanili s tem, da se neko podjetje zanima za opuščeni kamnolom v Dolu. Govor je bil še o urejanju cest, javni razsvetljavi in urejanju odtočnih kanalov v Dolu. Ko so govorili o žgočih temah, ki se tičejo Doberdoba, so se zaustavili

pri vprašanju v zvezi z vselitvijo družin v prenovljeno ljudsko šolo. Do vselitve še ni prišlo kljub obljubam občine. Avtobusne čakalnice v Doberdobi bi morali popraviti, so dejali. Dolgo so tudi razpravljali o novem regulacijskem načrtu v vasi. Mnenja so bili, da občinska uprava premalo seznanja občane s svojimi odločitvami. Na sestanku so bili prisotni tudi mnenja, da sredstva javnega obveščanja posvečajo premalo pozornosti občini Doberdob. Zavzeli so se za medsekcijsko sodelovanje in tesno povezavo s pokrajinskim vodstvom SSK. Izvolili so tudi delegate, ki so predstavljali doberdobsko sekcijo na pokrajinskem kongresu stranke. Delegacije so sestavljali Leopold Antonič, Renzo Frandolič, Emil Vizintin, Ernest Quinzi in Miriam Vescovi.

RAZVEJANA DEJAVNOST DRUŠTVA JADRO

KARLO MUČIČ

V petek, 24. januarja, je bil v občinski sejni dvorani v Ronkah 4. občni zbor Slovenskega kulturnega rekreativnega društva Jadro. Po začetnem pozdravu župana Novellija, ki je poudaril pomembnost društva pri bogatjenju občinske skupnosti, je posegel predsednik Karlo Mučič; zahvalil se je županu in podal izčrpno poročilo o vsestranskem delovanju društva ter nanizal težave pri tem delu. Orisal je bogato delovanje društva v zadnjem triletju, ki se začne vsako leto s tradicionalnim božičnim koncertom in se konča z miklavževanjem. Zaustavil se je tudi pri dobrih odnosih z občino, ki daje na razpolago svoje prostore in je seveda priskrbela društvu sedež, kjer potekajo srečanja, predavanja, tečajji klekljanja in slovensčine za otroke in odrasle. Predsednik je poudaril tudi povezavo društva s šolo, ki je jamstvo za prihodnost slovenske skupnosti v Laškem; ta se ne more razvijati, če je popolnoma utop-

ljena v italijanskem okolju in nima sredstev ter pomoči krovnih organizacij, da bi poskrbela za prevoz otrok, ki prihajajo iz širše okolice v vrtec in slovensko osnovno šolo v Romljan. V tem smislu je še poudaril težave pri obveščanju ljudi o prireditvah in raznih pobudah, pri mešanih zakonih in italijansko govorečih prijateljih, zaradi katerih je treba vedno pripravljati dvojezična vabila. Po poročilu blagajničarja D. Lapanje in gospe S. Pahor Tonsig o delovanju klekljarske sekcije so prišli na vrsto še pozdravi gostov. Pomembna in značilna posega sta podala predsednik ZSKP Damjan Paulin in predsednik pokrajinske ZSKD Silvan Semolič. Pozdravili so še predstavniki družtev Hrast, Kremenjak, Štandrež in Sabotin.

Sledile so volitve; v novi odbor so bili izvoljeni Oskar Beccia, Sonja Božič, Claudio Devetak, Davorin Devetak, Renco Frandolič, Aleksander Furlan, Damjana Kopal, Dušan Lapanja, Karlo Mučič, Štefanja Pahor, Liljana Visentini. Funkcije si bodo razdelili na prvi seji, ko bodo morali poleg rednega delovanja načrtovati še primerno praznovanje ob 10-letnici delovanja društva.

DAN SLOVENSKE KULTURE V LAŠKEM

SKRD Jadro bo obeležilo letošnji praznik slovenske kulture v petek, 28. februarja, v razstavnih dvorani občinske knjižnice v Ronkah. Najprej bo ob 20. uri na sporedu otvoritev razstave domačega slikarja Iva Petkovška; umetnika bo predstavil Jurij Paljk. Nato bo srečanje z beneško kulturno stvarnostjo pod Matjurjem; sodelovala bosta mešani pevski zbor Beneške korenine pod vodstvom Davida Clodiga in kulturna delavka Flavia Juretič. Vsi najprirčneje vabljeni!

VOKALNI KVARTET "7+" PRVIČ V GORICI

IVA KORŠIČ

FOTO BUMBACA

Zimsko sonce je v nedeljo, 2. februarja, zvalilo marsikatero, predvsem mladega Goričana na bleščeče zasnežene višave, zato je bila velika dvorana Kulturnega centra Lojze Bratuž precej skromno zasedena. Mladih obrazov je bilo res premalo. Sicer je bilo nedeljsko popoldne natrpano z raznimi prireditvami, zaradi tega se je publika razpršila. Kdor pa se je odločil za približno dveurno nevsakdanje glasbeno srečanje, mu gotovo ni bilo žal.

Kvartet "7+" iz Izole (dva člana sta sicer iz Portoroža oz. Kopra) ustvarja že štiri leta. Pevci izhajajo iz Komornega mešanega zbora iz Kopra in so v njem še zmeraj aktivni, čeprav so se l. 1992 odločili, da uberejo še drugo zanimivo glasbeno pot. Tako se Bruno Petvar (tenor), Leon Bučar (bariton), Danilo Japelj (tenor) in Šteljo Grbec (bas) sestavili vokalno skupino z obširnimi in raznolikimi repertoarjem. Izbor njihovih skladb je res pester; obsega namreč slovenske ljudske pesmi, znane tuje (med drugimi Sina-trove in Piaffine popevke), črnske duhovne pesmi ter jazzovske motive. Rad sega tudi po nabožnih pesmih. Te izvaja večinoma a cappella po cerkvah. Za izvirno glasbeno spremljavo skrbi umetniški vodja Bruno Petvar, ki se edini profesionalno ukvarja z glasbo. Za goriški koncert so izbrali priljubljene, večinoma otožne pesmi iz narodne zakladnice (*Pozimi pa rožice ne cvete, Barčica, Dekle na vrtiču rože sadi, Mrzel veter tebe žene, Nocoj pa, oh nocoj, Sijaj mi sončece, Majolka bod' po-*

zdravljena, Kaj ti je, deklica). Postregli pa so nam tudi z zahtevnimi svetovno znanimi motivi. Morda bi si kak starejši poslušalec želel še več slovenskih ljudskih pesmi, a močna, zrela barvita vokalna zmogljivost pevcev je še najizraziteje zazvenela prav v tujih skladbah.

Svojo svežo govorico in obmorsko odprtost duha so ponesli že po vsej Sloveniji (bližajo se že dvestotemu nastopu). V zamejstvu, na Tržaškem, so nastopili že petkrat, na Goriško pa so prišli prvič, a želimo, da ne zadnjič. V tem svojem razmeroma kratkem umetniškem razdobju so opozorili nase tudi z dvema kasetama (ena, *Sijaj mi sončece*, je bila na razpolago tudi na koncertu), pripravljajo pa že nove in tudi CD ploščo.

Nekajkrat so se pridružili tudi skupini Primorski fantje in z njimi dosegli nagrado občinstva na Števerjanskem festivalu narodno zabavne glasbe. V tej zasedbi so prisotni tudi v Ptuj in Mariboru, kjer so bili nagrajeni na Festivalu narečne popevke.

Čeprav je bila publika maloštevilna, je navdušeno sledila izvajanju in se ogrevala predvsem pri ritmično poudarjenih skladbah. Nova dvorana je odlično prestala tudi to preizkušnjo in se izkazala primerna za tovrstne nastope. Pevci so bili zelo zadovoljni z njeno zvočnostjo in se bodo z veseljem odzvali ponovnemu vabilu in takrat jih bo gotovo sprejela polna dvorana mladih src.

SCGV EMIL KOMEL - KONCERTNA SEZONA 1996/97

Anton Foerster (1837-1926) GORENJSKI SLAVČEK

OPERA V DVEH DEJANJIH

Opera in Balet SNG v Ljubljani

Dirigent Marko Gašperšič
Režiser František PreislerKulturni center Lojze Bratuž - velika dvorana
- sobota, 15. februarja 1997, ob 20.30 (abonma)
- nedelja, 16. februarja 1997, ob 17. uriPREDPRODAJA VSTOPNIC NA SEDEŽU SCGV E. KOMEL,
DREVORED 20. SEPTEMBRA 85, TEL. (0481)532163.

TISOČ SLOVENCEV - TISOČ DAROV

ZA KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ

Ker se zavedamo velikih potreb ob obnovitvi Katoliškega doma, začnemo širšo akcijo za podporo Kulturnemu centru Lojze Bratuž. Z združenimi močmi lahko veliko naredimo!

Lojzka in Andrej Bratuž ob 60-letnici očetove smrti 1.000.000; N.N. Štmaver 100.000; N.N. 300.000; N.N. Števerjan 100.000 lir.

Svoj prispevek lahko nakažete na uredništvu Novega glasa ali na tekoči račun št. 31276 na Kmečki banki.

SOŽALJA

Ob smrti drage mame in žene Odorine Lavrenčič izreka Zveza slovenske katoliške prosvete globoko sožalje Hilariju, Luciji, možu Karlu in ostalim sorodnikom.

Ob teži izgubi drage mame izrekamo sodelavcema Luciji in Hilariju občuteno sožalje kolegi in dijaki SCGV Emil Komel.

Zbor Jacobus Gallus izreka iskreno občuteno sožalje prof. Hilariju Lavrenčiču in družini ter ostalemu sorodstvu ob izgubi drage mame.

Uredništvo in uprava Novega glasa se pridružujeta izrazom sožalja v tem težkem trenutku za družino Lavrenčič.

DAROVİ PRIHODNJIČ

KD SABOTIN IZ ŠTMAVRA

prireja

● ob praznovanju sv. Valentina v prostorih bivše osnovne šole v Štmavru v petek, 14. februarja 1997, ob 20. uri

OTVORITEV RAZSTAVE "NAŠA PRETEKLOST" na temo o naši preteklosti bo predaval Matjaž Pintar; NASTOP MOŠKEGA ZBORA MIRKO FILEJ

● v soboto, 15. februarja, ob 20. uri

DAN SLOVENSKE KULTURE

nastopajo: otroški pevski zbor Št. Maver, moški pevski zbor Št. Maver, mladinski odsek KD Sabotin

● v nedeljo, 16. februarja 1997,

ob 10.30 odprtje kioskov,
ob 14.30 SLOVESNA SVETA MAŠA

V SODELOVANJU Z GORIŠKIM CENTROM ZA ARHEOLOŠKE IN ZGODOVINSKE RAZISKAVE, ŽUPNIJO ŠTMAVER - PEVMA - OSLAVJE

PD PODGORA - ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

vabita na spominsko svečanost

OB 60. OBLETNICI SMRTI LOJZETA BRATUŽA

V župnijski cerkvi v Podgori - nedelja, 16.2.1997, ob 11. uri maša zadušnica, ob 11.45 recital Lojze Bratuž, nedolžna žrtev, izvajajo MePZ Podgora, MoPS Akrod, recitatorji, na orgle spremlja Dalia Vodice.

PD ŠTANDREŽ - KD OTON ŽUPANČIČ

prirejata

PREŠERNOVO PROSLAVO

Sodelujejo štandreška osnovna šola Fran Erjavec ter mešana zbor Štandrež in Oton Župančič. Govor: dr. Miroslava Brajnik.

V domu Andrej Budal v Štandrežu v petek, 21. februarja 1997, ob 20. uri.

V razstavnih prostorih Katoliške knjižarne bo razstavljal

MARJAN MIKLAVEC

O umetniku bosta spregovorila
Polona Škodič in Saša Quinzi.

Gorica, Travnik 25
petek, 21. februarja 1997, ob 18. uri.

SCGV EMIL KOMEL - KONCERTNA SEZONA 1996/97

ZAKLJUČILO SE JE OBDOBJE...

Zadnja Lisztova klavirska dela
na CD-ju Luca Ferrinija

Sodeluje Kaja Šivic, urednica revije Glasbena mladina

Komorna dvorana Kulturnega centra Lojze Bratuž
- sobota, 22. februarja 1997, ob 19.30

TEMNA DESETLETJA NAŠE POVOJNE ZGODOVINE

ERIKAJAZBAR

Pod psevdonom Naz se skriva pisec in zelo dober poznavalec temnejših strani beneške povojne zgodovine. Omenjeno obdobje je žal označevala predvsem protislovenska (oz. protijugoslovenska) gonja italijanskih tajnih in manj tajnih organizacij. Za vse tiste, ki smo o teh sicer zelo dobro organiziranih strukturah imeli le bežno in splošno sliko, predstavlja nova publikacija zadruga Dom poglaviten dokument. *Gli anni bui della Slavia - attività delle organizzazioni segrete nel Friuli orientale* je naslov knjige, ki je prišla pred kratkim na naše knjižne police.

Knjigo je - kakor rečeno - izdala in opremila založniška zadruga Dom, omogočila pa sta jo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije ter pokrajina Videm; obsega okoli 250 strani, stane 50 tisoč lir, kupimo pa jo lahko v vseh slovenskih in nekaterih italijanskih knjigarnah v Gorici in Trstu ter seveda v Čedadu.

Posvečena je vsem tistim duhovnikom beneške Slovenije, ki so vse življenje kljubovali nasilju in se borili za dostojanstvo slovenskih ljudi; uvodno besedo je napisal Marino Qualizza, ki nam v klenih stvkih predstavlja vsebino poglavij ter vzdušje, ki je vladalo v teh dolinah do večeršnjega dne.

Neposrednost ter dokumentarnost označujeta ravno tako pisca, ki ne gradi na komentarjih ali ogorčenosti, temveč z dokumenti, poročili, številnimi podatki ter samimi imeni in priimki podaja še preveč jasno sliko obdobja, ki se je zaključilo le pred kratkim.

Za bralce Doma sicer predstavlja publikacija le delno novost, kajti v njej so v bistvu zbrani članki, ki jih je Naz objavljval v beneškem petnajstodnevniku pred nekaj leti in s tem pisanjem vzbudil nemalo polemik, predvsem pa veliko zanimanja.

Odgovorni pri zadrugi so omenjene članke zbrali v knjigo, zato da bi vsi lahko nemoteno in brez presledkov brali omenjene članke v obliki poglavij in tako imeli

NAZ

GLI ANNI BUI DELLA SLAVIA

Attività delle organizzazioni segrete
nel Friuli orientale

Società Cooperativa Editrice Dom
Cittadale del Friuli
1996

doslednejšo podobo tistega sveta, ki je ostal v spomnih vsakega Slovenca beneških dolin. Ne nazadnje je za morebitnega raziskovalca te zemlje knjiga dostopnejša ter obenem nudi širši italijanski publiko dokument, ki ga marsikateri sodržavljan ne pozna; nemalo pa je tudi tistih, ki bi radi vse to zakrili pod nedobro definirano "propagando".

Naslov publikacije verjetno še najjasneje predstavlja vsebino knjige, saj o mračnem obdobju naše zgodovine lahko kar mirno govorimo; pred našimi očmi se tako kar vrstijo primer za primerom ustrahovanja, vohunjenja, prisilno poitalijančevanje v šoli in v vsakdanjem družbenem življenju, bučni propagandni stavki in - danes bi rekli - smešno izkrivljena poročila o delovanju naših ljudi; nemalo je grobih posegov na slovenskega človeka, ki je bil stalno pod nadzorom in je v bistvu vedel, da je vsako njegovo dejanje nato registrirano in reinterpreterano v poročilu in dodano ostalim, ki že ležijo v posebni osebni mapi. O tem smo marsikaj že slišali, govorili, pisali.

Pomemben delež, ki nam ga daje nova publikacija, je predvsem v razkritju omrežja te podtalne vojske, ki je štela tudi 7.000 somišljenikov; nastala je takoj po vojni januarja

1946, vanjo pa so stopili v glavnem aktivisti razpuščenega bataljona Osoppo (najprej pod imenom *Terzo corpo volontari per la libertà*), kaj kmalu pa se je struktura reorganizirala, se lokacijsko preselila v vojašnice karabinjerjev in se preimenovala v *Volontari difesa confini italiani VIII*, kasneje "organizacija O" (O = Osoppo); leta 1956 se je ob razpustu "organizacija O" prelila v glavnem v nam bližji in bolje poznani Gladio.

Tajna organizacija zato ni nastala iz nič, temveč je gradila na strukturah, ki nam jih je pustil fašizem, posluževala se je zelo pomembne mreže vohunov, ki niso imeli najmanjšega interesa, da bi se težko vzdušje razjasnilo. Sovražstvo, sum in dvoiličnost so jim stregli vsakdanji kruh in tudi kaj več, med prebivalce teh dolin pa so zarezali težko in globoko rano.

Nova knjiga zadruga Dom je pomembna in zanimiva za vse nas, Italijane in Slovence, ki živimo v Italiji. Posebno primerno pa bi bilo, da bi jo v kratkem prevedli tudi v slovenščino, tako da bi marsikateri predvsem mlajši matični Slovenec bolje spoznal preteklo zgodovino naše skupnosti in nas tako mogoče gledal v svetlejši luči.

O SLOVENSKI MANJŠINI NA AVSTRIJSKEM ŠTAJERSKEM

Celovski dnevnik *Neue Kärntner Tageszeitung* je pred kratkim objavil reportažo o slovenski manjšini na avstrijskem Štajerskem. Časopis je ugotavljal, da je deželna vlada v Gradcu desetletja zanemarjala obstoj slovenske manjšine in da je zavestno spregledala, da je v 7. členu avstrijske državne pogodbe Štajerska navedena kot domovina etnične manjšine.

Celovski časopis pa je bil kritičen tudi do Slovenije, saj je ugotavljal, da Ljubljana ob vsaki priložnosti zahteva pravice za koroške Slovence; do manjšine na Štajerskem pa je bila očitno manj zavzeta, čeprav se je še pri zadnjem popisu prebivalstva 1.700 prebivalcev Štajerske opredelilo za Slovence. Časopis tudi obsoja, da je deželna vlada sklicala deželni svet, ki je razpravljal o manjšinah in ugotovil, da "obstoj slovenske manjšine na Štajerskem ni dokazljiv". Časopis komentira, da

se je Štajerska s tem odpovedala delu svoje kulturne identitete; ob tem pa ugotavlja, da je to lahko tudi medvedja usluga v času, ko se Avstrija zavzema za priznanje nemško govoreče manjšine v Sloveniji. - MT

PRVO POBRATENJE MED FLAMSKO IN SLOVENSKO OBČINO

Medtem ko se občini Maasmechelen in Škofja Loka pripravljata na uradno pobratenje, ki bo kdaj kasneje v tem letu 1997, sta se 31. januarja in 1. februarja že pobratili flamska občina Waasmunster in slovenska občina Kranjska Gora. Za Slovenijo in belgijsko deželo Flandrijo je to prvič v zgodovini.

Že v petek, 31.1.1997, je bila občinska delegacija iz Kranjske Gore sprejeta v flamskem parlamentu v centru Bruslja in si je po kosilu ogle-

dala mesto. Zvečer je bila slovesna slovenska večerja v eni najboljših restavracij v Waasmunstru. Za soorganizacijo so skrbeli člani Slovensko-belgijske podjetne družbe in dr. Boris Cizelj, veleposlanik slovenske Misije pri Evropski uniji.

V prepričanju, da se bodo občani kot člani evropskih držav na vseh področjih približali, sta v soboto, 1. februarja, župana občin Kranjska Gora in Waasmunster podpisala uradno listino, v kateri je opisana pogodba o pobratenju. V Waasmunstru so cel dan potekale razne prireditve, ki so se jih občani množično udeležili: ljudske igre, turistična predstava Kranjske Gore, sprevid, kulturni nastopi, večerni ognjemet. Za priložnost so nastopile poleg krajevnih kulturnih skupin tudi folklorna in glasbena skupina iz Kranjske Gore. Zvečer je bila za konec drugič slovenska večerja. V sodelovanju je slovenski veleposlanik Jaša L. Zlobec privabil številne veleposlanike raznih evropskih držav, ki so se radovoljno pridružili in se zelo zanimali za to prvo pobratenje med tema dvema občinama.

- POLDE CVERLE

Zdravstvo

O RAKU IN AIDS-U (1)

HARJET DORNIK

Sovodenski krvodajalci so 24. januarja pripravili v domačem kulturnem domu večer zdravstvene vzgoje. V svojo sredo so letos povabili prof. Umberta Tirellija, primarija onkološkega in AIDS oddelka v Avianu, ki je spregovoril o spoznavanju in preprečevanju omenjenih bolezni. Kljub težki problematiki je predavanje izvenelo optimistično, saj je zdravnik večkrat poudaril, da se mogoče proti raku uspešno boriti. Rak ne velja več za neozdravljivo bolezen, skoraj vse vrste raka so ozdravljive. Polovica ljudi, bolnih za rakom, ozdravi; če pa je še vedno toliko smrti, gre to v dobri meri pripisati nepoučenosti, ki je v Italiji še vedno veliko, in strahu pred boleznijo. V Ameriki je občutljivost za ta vprašanja veliko večja, saj npr. predsednik ZDA v svojih uradnih govorih omenja te bolezni. V Italiji pa se ne dogaja, da bi jih kdaj omenjala ministrski ali republiški predsednik. Dokler tega ne bodo storili pomembni državni predstavniki, se stvari po Tirellijevem mnenju ne bodo bistveno spremenile. Prav tako skrbno se teh tem ogibajo sredstva javnega obveščanja, zlasti zasebna, ki raje omamljajo ljudi s horoskopi in šarlatanskimi nasveti, kot da bi jim posredovala drobne koristne napotke in informacije o preventivnih ukrepih zoper te bolezni. Govoriti o raku v Italiji še vedno "prinaša nesrečo". Če pa bi javnost bila stalno informirana, bi se letno rešilo do 40.000 oseb. Vseh novih primerov rakastih obolenj v Italiji je letno 225.000, od teh jih 110.000 podleže bolezni.

V večini primerov sta zelo pomembni preventiva in zgodnja diagnoza. Od trenutka, ko celica, dalj časa izpostavljena raktvornim snovem ali sevanjem, izgubi nadzorstvo nad svojim razvojem, lahko preteče tudi deset let. V tem času je mogoče rak odkriti. Kirurgiji sta danes v veliko pomoč kemoterapija in obsevanje, ki omejujeta kirurški poseg na minimum in prihranita bolnikom hujše psihološke travme.

Prof. Tirelli se je zaustavil pri treh vrstah raka, ki zahtevajo največ žrtev: pri pljučnem in črevesnem raku ter raku na dojkah. Kar ena tretjina vseh primerov raka nastopi zaradi kajenja, med temi prednjači pljučni rak s 25.000 novimi primeri letno. Proti temu raku se lahko borimo le s preventivo. Ko se po desetih letih latence pokaže, so celice že zelo odporne proti zdravljenju in vsaka terapija je neučinkovita. Potrebno je mlade (in starejše) stalno nagovarjati, naj ne kadijo. En paket pokajenih cigaret na dan skrajša njihovo življenje za dvajset let. Celice dihalnih poti uničuje zgorevanje, vseeno je, ali kadimo tobak ali druge trave (podobno učinkuje močno sončenje na kožo). Tudi pasivno kajenje ni brez žrtev, manj pljučnega raka prinaša trenutno mestni smog.

Odnos države do kajenja je dvoiličen. Ta prepoveduje reklame cigaretne znamke, hkrati na športnih prvenstvih in spotih na široko izstopajo črke znamk. Država ima monopol nad tobakom. Morda podtalno računa, da bo prihranila na penzijah, je pripomnil predavatelj. Med televizijskimi oddajami se dogaja, da zdravniki kadijo. Med zdravniki je 40% kadilcev, prav tako kadijo pedagogi, to pa sta dve kategoriji, ki sta prvi poklicani, da širita preventivna sporočila!

Za rakom na dojkah zboli letno 22.000 žensk, od teh jih polovica umre. Pri tej obliki raka je izredno pomembna zgodnja diagnoza. Zaradi počasnega razvoja rak ne more ubežati rednemu pregledovanju. Slikanje dojk vsaki dve leti in *Pap-test* sta zaneslivi prevenciji.

Tudi za črevesni rak je zelo pomembna zgodnja diagnoza. Rak namreč potrebuje osem let, da se sprevrže v maligno obliko. Predhodni papilomi dajejo znake svoje prisotnosti z manjšimi krvavitvami. Zato je zelo pomembno raziskovati okultno kri v blatu (v lekarnah je razpoložljiv test) in izvajati več črevesne endoskopije. Pravočasna odstranitev teh tvorb korenito reši problem. Na tisoče ljudi, je povedal zdravnik, umre, ker pripisuje kri v blatu hemoroidom.

- DALJE

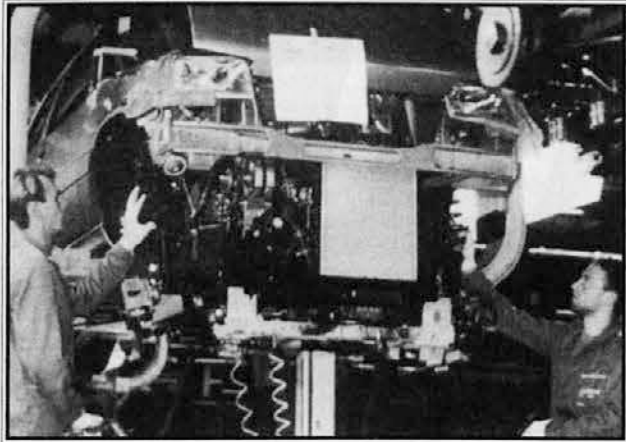
SNEŽNE RAZMERE

11.2.97	cm snega	odprte proge	delujoče vlečnice	zadnje sneženje	dostopne ceste	tekaške proge
KRAJ	MIN - MAX	ŠT. KM NA SKUPNIH	SREDI TEDNA - V KONCU TEDNA	DNE - KOLIČINA	(V) OBVEZNE VERIGE	SKUPNIH KM / TEPIANIH KM
NEVEJSKO SEDLO tel. 0433/54026	80 - 200	8 / 9	5 - 7	3.1. - 25 cm	odprte	2,5 / 2,5
TRBIŽ - SV. VIŠARJE tel. 0428/2967	25 - 70	14 / 14	7 - 8	6.1. - 5 cm	odprte	60 / 40
RAVASCLETTO ZONCOLAN tel. 0433/66033	20 - 80	18 / 20	6 - 7	20.1. - 5 cm	odprte	5 / 5
FORNI DI SOPRA VARMOST tel. 0433/88208	20 - 50	6 / 12	5 - 5	21.1. - 10 cm	odprte	15 / 6
PIANCAVALLO tel. 0434/655258	20 - 80	20 / 20	11 - 14	6.1. - 5 cm	odprte	15 / 15

POLDRUGA MILIJARDA DOLARJEV TUJIH NALOŽB V SLOVENIJI

BOJAZNI IN PREDSDODKI ZARADI TUJIH VLAGANJ V GOSPODARSTVO

MARJAN DROBEŽ

Pretežen del javnega mnenja v Sloveniji soglaša s politiko in usmeritvami države, da bi se čimprej lahko vključili v t.i. evroatlantske organizacije. Gre predvsem za Evropsko zvezo in zavezništvo Nato. Slovenija je pač majhna država in njena prihodnost je odvisna zlasti od tega, ali bomo tudi formalno pripadali svetu, kateremu s svojo zgodovino, kulturo in civilizacijo že od nekdaj pripadamo. Kljub temu pa je v državi veliko t.i. evroskeptikov, ki zatrjujejo, da bo Slovenija z vključitvijo v mednarodne integracije izgubila svojo samostojnost oz. dobršen del narodne identitete. V takih okoljih poudarjajo, da bi se lahko razvijali samostojno in sodelovali z vsemi državami, ter kot primer take politike in usmeritve omenjajo predvsem Švico.

Iz takega evroskepticizma izhajajo tudi bojazni in predsodki zaradi obnašanja in vloge tujega kapitala v gospodarstvu. Slovenska podjetja so po večini tehnološko zastarela, slabo organizirana, proizvodni stroški so preveliki, kakovost blaga pa včasih ne ustreza strogim merilom, ki veljajo v razvitih zahodnih državah. Tuj kapital oz. vlaganje v gospodarstvo naj bi slednje dvignila na višjo raven in ga

odprla v svet. Izkušnje na tem področju so dobre. V Sloveniji je tuj kapital v različnih deležih zastopan v okrog dvajsetih podjetjih in nedavna analiza je potrdila, da ta poslujejo bolje od tovarn oz. podjetij, ki so v izključni slovenski lasti. Stopnja donosnosti podjetij z deležem inozemskega kapitala je večja, tujci del dobička vlagajo v boljše tehnično opremljanje podjetij, vsa podjetja s tujim obeležjem pa imajo tudi zanesljiva tržišča v tujini. Za pomen zornost omenjamo primer Tobačne tovarne v Ljubljani, ki je postala najbolj uspešno hčerinsko podjetje Reemtsma iz Hamburga. Ljubljanska Tobačna tovarna povečuje obseg prodaje tobačnih izdelkov predvsem zaradi večje prodaje na tujih trgih. V letu

1996 se je njen dobiček povečal za 40%. "Odkar smo del nemškega podjetja, je naše poslovanje zelo uspešno, saj smo povečali proizvodnjo, prodajo in prihodek. Veliko smo tudi investirali v tehnologijo," je ob presoji poslovanja poudaril Bojan Simonič, generalni direktor Tobačne tovarne Ljubljana.

Kljub dosedanjim dobrim izkušnjam s tujim kapitalom pa se pojavljajo bojazni, da bi zlasti velike tuje družbe finančna vlaganja v naša podjetja izkoristile za to, da bi si jih podredile oz. da bi jih spremenile v nekatere razdeljevalne centre za svoje izdelke. Njihov prvenstveni cilj naj bi bil torej razširitev lastnih tržišč, ne pa pomoč slovenskim podjetjem, da bi ta

lahko izboljšala poslovanje in si zagotovila nove trge," je ob razpravah o tujih vlaganjih v Sloveniji dejal znan gospodarstvenik. Take bojazni so postale še bolj očitne ob primeru velikega nizozemskega kmetijskega podjetja Cosun, ki je z nakupom 25-odstotnega deleža delnic postalo največji delničar tovarne sladkorja v Ormožu. Tamkajšnji pridelovalci sladkorja se boje, da bi družba Cosun poskrbela predvsem za prodajo svojih velikih presežkov sladkorja v Slovenijo, s čimer bi preprečila nadaljnje širjenje pridelave sladkorja na območje Ormoža. Predstavniki novega delničarja zagotavljajo, da so pripravljeni prevzeti tudi večinski delež Tovarne sladkorja v Ormožu, toda le zato, da bi z aktivnim lastništvom tovarno v naslednjih letih tehnično in komercialno usposobili in jo pripravili za vstop na evropske trge.

Ob takih gospodarsko-financijskih gibanjih je prof. Jože Mencinger, znani ekonomist in predstojnik Ekonomskega inštituta Pravne fakultete Univerze v Ljubljani, izjavil, "da se ne smemo sprenevedati. Da bo slovensko gospodarstvo slejkoprej pretežno v tujih rokah, je bilo jasno, ko smo se odločili za osamosvojitve in kapitalizem. Politična samostojnost je vsebovala odpoved gospodarski. Ne gre tudi pozabiti, da velik delež tujega lastništva kaže, da Slovenci s svojim premoženjem in delom ne znamo sami dobro upravljati."

stranke Slovenska skupnost v Italiji. Avtor ob konkretnih primerih iz delovanja občinske uprave v Gorici kritizira stališča tamkajšnjega župana Valentija. Piše tudi naslednje: "Predvsem je sporna izbira desnosredinske uprave župana Valentija, da nadaljuje z delitvijo našega skupnega območja na t.i. staro in Novo Gorico, medtem ko ob pripravi novega splošnega občinskega regulacijskega načrta mnogi menijo, da bi takšen načrt moral upoštevati skupen razvoj obeh mest v bodočih desetletjih. V odnosih med obema Goricama pa opazamo celo vrsto čudnih dogodkov; oba župana se imata menda strašno rada; skupaj naj bi delala nekaj projektov tudi s pomočjo Evropske zveze. V resnici pa redno beležimo izjave goriškega župana proti združevanju mest, proti skupnemu proslavljanju tisočletnice Gorice, proti prodoru Slovanov ipd. Do sedaj še nismo zasledili jasne izjave novogoriškega župana Špacapana glede teh argumentov, mogoče zavoljo nekega sožitja, ki bi mu lahko rekli podrejenost. Vsako pravo sodelovanje mora predvsem sloneti na medsebojnem upanju in odkritih odnosih; tega pa vsaj do sedaj v primeru obeh Goric zelo primanjkuje."

M.

PADAJOČE PESNIŠKE ZVEZDE

PREBUJANJE V BRDIH

MARJANA REMIAŠ

Ob letošnjem kulturnem prazniku so potekale po številnih krajih Primorske kulturne prireditve v znamenju čaščenja velikana slovenskega pesništva dr. Franceta Prešerna. Ena prireditev je pretekli teden bila v viteški dvorani dobrowskega gradu, z njo pa so Brici, ki so od nekdaj veljali za inteligentne in izvirne ljudi, počastili ne samo Prešerna, pač pa tudi največjega pesnika domačih Brd, Alojza Gradnika. Petkovega multimedijskega večera, ki je mehko izzvenel v kipeči briški graščini, se je udeležilo veliko domačinov, pa tudi Gradnikov sin ing. Sergej Gradnik, ki vsako leto Brda obiše ob Gradnikovih večerih. Vidno zadovoljen in navdušen nad pesniškim večerom, ki je povzdignil v času življenja zamolčanega pesnika ljubezni in smrti, se je po končanem nastopu učiteljev šole z njimi srečal ob kozarcu briškega vina za zdravico prazniku slovenske kulture.

Prebujati se je naslov pesniško-recitatorsko-glasbenega večera, ki so ga Prešernu in Gradniku v čast pripravili

izključno profesorice in profesorji dobrowske osnovne šole. V njem so na izviren, dodelan in profesionalen način predstavili Gradnikovo poezijo, pa tudi pisma in intervjuje. Pred gledalce so postavili živega pesnika (njegovo vlogo je odigral profesor Damjan Marinič), sedečega za mizo, v njegovo ozadje pa nasuli poezijo (brali so jo profesorice in profesorji), klavirsko spremljavo in sončno svetlobo kot neizčrpen vir pesnikovega ustvarjanja - stalnico v življenjskih vzponih in padcih Gradnika.

Navdušeni publiko je ob prazniku in zares lepem kulturnem programu spregovoril Bruno Podveršič, briški podžupan, pa tudi ravnatelj šole Peter Stres.

SPOMIN NA MOJSTRA FOTOGRAFIJE

RETROSPEKTIVNA RAZSTAVA MARJANA BAŽATA

Pred dvema tednoma so v hiši umetnikov na Humu v Goriških Brdih odprli pregledno razstavo fotografij Marjana Bažata, ki ga je prehitro zaključena življenjska pot pustila sredi umetniškega ustvarjanja.

Marjan Bažato je preminil lanskega januarja v starosti enainštirideset let. Bil je zagrozen in dosleden umetnik; član Foto kino kluba v Novi Gorici, pa tudi član mednarodnega fotografskega združenja, saj je v letih samostojnega dela s fotografijo za številne razstave doma in po svetu prejel veliko priznanj in nagrad.

Njegovo življenjsko delo je vsekakor postavitev Hiše umetnikov na Humu, ki je dobila zavetje v prostorih nekdanje briške karavle. Hišo je

odprl umetnikom, njihovim razstavam, poletnim kolonijam in številnim dogodkom, zaradi katerih so Brda zaživela in se kulturno dopolnila.

Člani njegove družine nadaljujejo Marjanovo delo; začrtano pot, ki je bila umetniku vodilo. V lanskem letu so pripravili razstavo del umetnika Jožeta Tisnikarja, pred kratkim pa so novo sezono ob številnih obiskovalcih pričeli z retrospektivno razstavo Bažatovih del, ki obsega fotografije vseh obdobij njegovega bogatega umetniškega opusa.

O umetnikovem delu je ob otvoritvi razstave spregovoril dr. Rafael Podobnik, mojster fotografije, v kulturnem programu pa so nastopili člani Noneta Brda pod vodstvom Radovana Kokošarja.

MR

VABILO NA STROKOVNO POSVETOVANJE

V četrtek, 20. t.m., bo od 8.30 do 17. ure v dvorani Območne obrtne zbornice Nova Gorica, ul. Gradnikove brigade 6, strokovno posvetovanje z delovnim naslovom **Ciljno orientirano vodenje podjetja, strategija managementa in marketinga. Predaval bo ugledni nemški strokovnjak dr. Werner Siegert, vodja delovne skupine za sodelovanje med slovenskimi in bavarskimi podjetji za skupni nastop na nemškem in evropskem trgu.**

PROF. DR. JOŽE FLORJANČIČ 60-LETNIK

Dne 10. februarja je dopolnil 60. rojstni dan dekan Fakultete za organizacijske vede v Kranju dr. Jože Florjančič. Dolga leta je vodil Visoko šolo za organizacijo dela, ki se je kasneje preimenovala v Fakulteto za organizacijske vede.

Ob pomembnem življenjskem prazniku mu iskreno čestitajo prijatelji in znanci in mu želijo še veliko uspešnih in pridružuje tudi naš časnik.

POBRATENJE NOVE GORICE IN CELOVCA

Kaj pa odnosi med Goricama?

to funkcijo. Nova Gorica se udeležuje raznih mednarodnih srečanj in prireditev, ki jih organizirajo v Celovcu, saj ima ta občina razvito sodelovanje s štirinajstimi mesti v Evropi in Aziji. Celovski župan je, tako beremo v dokumentu Komisije za nagrade, priznanja in odlikovanja novogoriške občine, "na področjih, kjer sta Nova Gorica in Gorica težko našli skupno pot, nekajkrat vplival na izboljševanje medsebojnih odnosov, zaradi česar je bil s svojo odprtostjo do sodelovanja med slovenskimi in italijanskimi občinami, dejansko soavtor oz. soustanovitelj Skupnosti Alpe-Jadran".

Svetniki novogoriške mestne občine so župana Črtomira Špacapana spraševali, kakšen je v okviru omenjenih stikov in sodelovanja med Novo Gorico in Celovcem položaj koroških Slovencev. Župan je zatrjeval, da je prav po zaslugi celovškega župana Guggenbergerja položaj Slo-

vencev na Koroškem boljši od položaja Slovencev v Italiji. Na to trditev se ni odzval nobeden od udeležencev zasedanja Mestne občine. Pač pa je predsednik občinske komisije za mednarodno sodelovanje Tomaž Beltram menil, "da bo kdaj v prihodnje prišlo tudi do pobratenja Nove Gorice in Gorice".

Zagotovo bi lahko pričakovali, da bi se obe Gorici zaradi bližine, skupne preteklosti in v marsičem enakih tradicij in kulture, zlasti pa zaradi prisotnosti Slovencev v Gorici, ki so bili zmeraj pomemben soustvarjalec njene zgodovine, lahko že zdavnaj pobratili. Med sosednjima mestoma sicer obstaja oz. poteka intenzivno sodelovanje na posameznih področjih, toda tesnejše zблиžanje med Novo Gorico in Gorico ovirajo razne težave ter politični, etični, psihološki in drugi predsodki. V svoji zadnji številki je zanimiv in aktualen komentar o tem objavil časnik *Skupnost*, glasilo

Svetniki mestne občine Nova Gorica so na zasedanju pred kratkim obravnavali nekatere vidike mednarodnega delovanja in usmeritve te velike občine ob slovenski meji z Italijo. Sprejeli so sklep o pobratenju Nove Gorice in Celovca, glavnega mesta Koroške dežele, ter o podelitvi posebnega priznanja celovškemu županu dr. Leopoldu Guggenbergerju za njegov prispevek k stikom in sodelovanju med Celovcem in Novo Gorico. Listino o pobratenju so podpisali v gradu Kromberk, na slovesnosti pa so podelili tudi priznanje novogoriške občine županu Celovca kot zaslužni osebnosti za plodno in prijateljsko sodelovanje med skupnostima.

V utemeljitvi omenjenih sklepov je bilo poudarjeno, da je Nova Gorica že l. 1965 postala eno od tedaj partnerskih mest Celovca. Sodelovanje med območjema se je čedalje bolj poglobljalo in utrjevalo, tudi v okvirih političnega in zemljepisnega trikotnika, ki ga tvorijo Nova Gorica, Gorica in Celovec. Poseben prispevek in obeležje omenjenim stikom in sodelovanju je dal dr. Leopold Guggenberger, ki je bil l. 1973 izvoljen za celovškega župana in še zmeraj opravlja

NEVIHTE NAD MORJEM MLEKA (2)

DANILO ČOTAR

GOVEDOREJCI NA POHODU

Italijanski govedorejci niso bili vajeni prirejati množičnih in hrupnih protestov in še manj z njimi povzročati zaporo cest in letališč. Očitno so si zdaj vzeli za zgled francoske sosede, ki počenajajo ob vsakem protestu še hujše stvari. Zdaj so tudi pri nas razumeli, kako je treba nastopiti, če hočeš kaj doseči. Načelno dajem živinorejcem prav, da so s protestom izrazili svojo nejevoljo. Zatanje živinoreje pomeni namreč trganje nekega tkiva, ki se je utrdilo v stoletjih ter se zaraslo v naravno in kulturno okolje. To ljudi boli in je jasno, da se upirajo. Oviranje živinoreje celo v hribovitih deželah, kakršne so po večini italijanske, pomeni zatrtje še zadnje kmetijske dejavnosti. V goratih predelih ne bi smeli nikoli uvesti kvot za mleko.

Pri uporabi italijanskih živinorejcev me moti le to, da tisti na severu niso solidarni z onimi na jugu. Bogatejši sever hoče narekovati pravila jugu. Ne vem, če se Padanci zavedajo, da na državnem ozemlju v malem ponavljajo isti odnos, ki ga ima severna Evropa do Sredozemlja. Bossijeva Padanija se oholo napihuje, češ da kvote mleka pripadajo nam, ker smo mi pravi in veliki gove-

dorejci; vi na jugu ste reve, zato je bolje, če nam odstopite še tistih 20 odstotkov kvot, ki jih zdaj imate. Kakor sovražim nasilje bogatega nad revnim na ravni kontinenta, tako ga zavračam tudi na državni in na vsaki drugi ravni. Načelno bom vedno na strani tistih, ki so šibkejši, zaostali, nenapredni in bom vedno sumljivo gledal na one, ki zviška narekujejo pravila, ki oholo mislijo, da je bistvo življenja zasledovanje vedno višjih materialnih pridobitev, ki so prevzetno prepričani, da bi se brez njih svet ne vrtil, ki od šibkejših zahtevajo, da bi popravljali njihove napake. Zato ponavljam, da naklonjeno gledam na vse tiste, ki se borijo za obstanek domače živinoreje, na severu pa naj pomislijo, kako bi naprej sami pomirili nevihto nad morjem mleka, ki so ga prav oni napolnili.

MALIK NAPREDKA

Sistem kvot bi moral, če je že postal nujen, delovati v povezanosti z resničnim stanjem vsake pokrajine, preudarno, a obenem dinamično, tako da bi rejci z večjo lahkoto prodajali in kupovali kvote ter bili hitro obveščeni, kdaj lahko delež presežejo, ker ga neke druge v deželi ali pokrajini niso izrabili. Sistem bi moral delovati praktično, ne pa birokratsko zapleteno, strogo nepopustljivo in skoraj ustrahovalno. Govedorejci si

jasen in učinkovit zakon gotovo želijo po dolgih letih negotovosti. Novi zakonski odlok skuša zamašiti le nekaj lukenj, ne reši pa skoraj ničesar.

Jasno je, da bi bile težave s presežki mleka veliko manjše, ko bi upočasnili korak že pred leti. Morali bi pač dojeti, da napredek za vsako ceno ni sam po sebi noben cilj. Pošten cilj je le ta, da bi na svetu lahko čim več ljudi živelo dostojno, pa čeprav skromnejše. Zato ni bilo potrebno pri nekaterih pasmah izsiljevati mlečnosti do skrajnosti. Pametno bi bilo ohranjati stare pasme, ki so dajale manj mleka, a je bilo bolj uravnovešeno in okusnejše. Marsikje se zdaj tega zavedajo in se vračajo nazaj. Povsod iščejo zadnja preživela živinčeta nekdanjih pasem in na novo odkrivajo zavržene genetske zaklade.

Za nastali položaj smo krivi vsi, ki se ženemo za napredkom, tudi ko ni smisel in tehten, ki sledimo zakonitostim pridobitka in zaslužka, po katerih se morajo krivulje nenehno vzpenjati. Na oltarju tega malika smo pripravljali razlivati mleko in z buldožerji mečkati paradiznike in pomaranče. Zaradi te dogme je uničevanje sadov našega dela čisto normalno, čeprav bi po zdravi pameti spadalo v zgodbo o Butalcih, po krščanskem nauku pa je greh.

KONEC

BO TREBA DESTILIRATI VINO?

Te dni so nekateri vsedržavni časopisi pisali o tem, da bo Evropska zveza uvedla proizvodne kvote tudi za vino. Novica je močno razburila italijansko javnost, saj je še vedno vznemirjena zaradi težav, ki so jih imeli živinorejci zaradi presežkov v prireji mleka. Novica je netočna, saj Evropa ne predvideva omejevanja vinskega pridelka s kvotami. Res pa je, da bodo evropski ministri za kmetijstvo 21. t.m. v Bruslju razpravljali o stanju vinskega tržišča in ugotavljali, ali je bila zadnja trgatega res tako bogata, da bo v Evropi preveč vina. Če sedaj razpoložljivi podatki držijo, bo Evropska zveza odredila obvezno di-

stilacijo določene količine namiznih vin. Če bi prišlo do tega, bi pomenilo, da bi bili italijanski vinogradniki najbolj prizadeti, ker velja Italija za največjo proizvajalko namiznih vin v Evropi. Država bi v tem primeru porazdelila količino, ki bi jo morali destilirati, na vse dežele glede na povprečno količino lanske trgateve.

Za vinogradnike v Furlaniji-Juljski krajini bi to pomenilo izgubo v višini kakih 4 milijard lir. Ironija in usoda pa je, da v deželi Furlaniji-Juljski krajini ni na zalogi namiznih vin in da tukajšnji vinogradniki navadno brez težav prodajo ves pridelek. Morali bi zato v južni Italiji nabaviti potrebno količino manj kakovostnega vina in ga poslati v žganjarne, da ga destilirajo. V tem primeru bi morali destilirati kakih 60.000 hektolitrov vina.

MT

ITALIJANSKO PRAVO

CIVILNI POSTOPKI NA ROBU KOLAPSA

DAMJAN HLEDE

Kljub nekaterim reformam zadnjih let, ki so težile po razbremenitvi civilnih sodnikov (uvedba t.i. "mirovnega" sodnika in nekatere proceduralne spremembe), se zaostanek civilnih zadev stalno in vedno bolj vrtoglavno večja.

Iz statistične obdelave, ki sta jo izvedla Istat in dnevnik *Il sole 24 ore*, lahko vidimo, koliko časa mora dati v predračun, kdor namerava ali je primoran pričeti kak civilni postopek. Za stečajno izjavo je na primer potrebnih sedem let in pol, za izvršilni postopek pet let, tri leta in pol za delavsko pravdo, dve leti in pol za zadeve o socialnem zavarovanju, dve leti in pol za posvojitve italijanskih otrok, leto in pol za mednarodne posvojitve; za osebno ločitev zakoncev sta potrebni približno dve leti in pol, za razporoko pa eno in pol.

Visečih civilnih zadev je trenutno v Italiji (na prvostopenjskih in prizivnih sodiščih) tri milijone in pol, dvestotisoč več kot lani. Srednja

časovna mera prvostopenjskih civilnih postopkov znaša štiri leta in pol, postopkov na prizivnem sodišču pa tri leta in pol. Pred pretorjem so postopki najbolj urni, delavski postopki npr. trajajo od enega leta in pol do dveh let.

Ob januarskem odprtju novega sodnega leta je generalni pravdnik kasacijskega sodišča Galli Fonseca tudi za prihodnost napovedal precej črna obzorja, če ne bodo v času sprejeti primerni ukrepi (npr. odločna spodbuda alternativnih postopkov, kot so arbitražna in poravnava). Pravo invazijo bo npr. predstavljala reforma davčnega procesa, ki predvideva prenos na kasacijsko sodišče vseh tistih zadev, za katere so bile doslej pristojne osrednje davčne komisije. Poleg tega pa bo leta 1998 skoraj gotovo padlo na ramena pretorjev približno tristo tisoč prizivov v zvezi z državnimi službami, za katere so sedaj pristojna upravna sodišča (Tar in Državni svet).

DAVEK IVA V KMETIJSTVU

SPOŠNE DOLOČBE

Kmetijski podjetnik je, kdor obdeluje zemljo ali se ukvarja z gozdarstvom, živinorejo ali s povezanimi dejavnostmi. To so tiste dejavnosti, ki so namenjene predelovanju ali prodaji kmetijskih pridelkov, če izvirajo iz običajne kmetijske dejavnosti (2135. člen Civilnega zakonika).

Sistem IVA - Kmetje se smejo poslužiti 34. člena odl. preds. rep. 633 z dne 26.10. 1972 in kasnejših sprememb, ki predvidevajo, da se davek IVA na nakupe pavšalno izenači do 100% z dolžnim davkom IVA na prodajo kmečkih pridelkov. V bistvu kmet ni dolžan plačati davka, ker davkarja prevzame unovčeni davek IVA in tako pavšalno nadomesti plačani davek IVA na nakupe.

Poslovni promet - Sestavljajo ga prodaje kmečkih pri-

delkov (od 1.9.1993 so vključene tudi oddaje kmečkim zadrugam) in morebitnih drugih proizvodov. Prodaje instrumentalnih dobrin ne spadajo v poslovni promet. Glede omenjenega prometa je pomembno razlikovati, ali je nižji ali višji od 10.000.000.

Če je nižji in ga vsaj za 2/3 sestavljajo prodaje pridelkov, je kmet oproščen obveznosti IVA. To pa pomeni, da ima zelo malo obveznosti, saj samo hrani in oštevilči fakture nakupov in avtofakture, ki jih izstavijo klienti.

Do 15. marca vsako leto pa se sme kmet odpovedati tej po zakonu predvideni obliki oprostitve in se ravnati po normalnih obveznostih.

Če poslovni promet presega omenjenih 10.000.000, mora kmet voditi knjigovodstvo, se pravi, dati vidirati registre, izpolnjevati listine in fakture, sestavljati trimesečne ali mesečne obračune,

letno prijavo in spolnjevati vse obveznosti, ki jih predvideva zakon.

Nakup instrumentalnih dobrin in nepremičnin - Od 1.1.1994 dalje kmetje ne morejo več v smislu 34. člena zaprositi za povračilo davka IVA, ki ga niso nadomestili v pavšalni obliki, na nakupe instrumentalnih dobrin in nepremičnin. Lahko pa prosijo za povračilo dozorelega davka IVA, za katerega niso prosili do 31.12.1993.

Povračilo davka IVA - Kmetje, ki vodijo knjigovodstvo, imajo za prodaje pridelkov znotraj Evropske zveze, ki so podvrženi davku na proizvodnjo (vino), ali za izvoz, t.j. prodajo v države zunaj Evropske zveze, možnost, da odštejejo ali prosijo za povračilo zneska, ki je izračunan na osnovi obračunskih odstotkov.

Za vsa potrebna navodila se lahko obrnete na *Pokrajinsko zvezo neposrednih obdelovalcev* v Trstu, ulica Donata, 3.

DALJE

RENTA ZA NEZGODE NA DELU

Vsi odvisni in neodvisni delavci obvezno plačujejo prispevke za zavarovanje proti nezgodam na delu pri ustanovi INAIL. V primeru poškodbe na delu pritiče ponesrečencu dnevna odškodnina od tretjega dne, vse dokler traja trenutna nesposobnost za delo. Ko je ponesrečenec klinično ozdravel, ustanova INAIL ugotovi, v kolikšni meri je utrpel posledice. Če te znašajo vsaj 11%, avtomatično dozori pravica do rente in v obdobju desetih let lahko ponesrečenec trikrat zahteva revizijo zaradi poslabšanja.

V primeru smrti zavarovanca zaradi nezgode na delu imajo preživeli dediči pravico do rente; ta je izplačana na osnovi istih letnih dohodkov predvidenih za določitev rente za stalno nesposobnost za delo. Dediči, ki imajo pravico do rente, so:

1. zakonec: ta ima pravico prejemati rento do smrti le pod pogojem, da se ne znova poroči. V tem primeru ima pravico prejeti enkratni znesek, ki odgovarja triletni renti.

2. sinovi do 18. leta starosti: sinovi, ki so nesposobni za delo, dokler traja nesposobnost ali če so bili v breme ponesrečencu, dokler ne dopolnijo 21. leta starosti, če obiskujejo višjo srednjo šolo ali pa za ves čas obiskovanja univerze ne preko 26. leta starosti.

V primeru, da ne bi bilo teh dedičev, imajo pravico do rente sledeči:

1. predniki: to so starši ali dedje, če so bili v breme umrlemu;

2. drugi sorodniki: bratje ali sestre, če so živeli v isti družini s ponesrečencem in so bili v breme. Omenjene rente se začnejo prejemati od naslednjega dne smrti ponesrečenca.

Za vsa potrebna pojasnila se lahko obrnete na Patronat E.P.A. C.A v ulici Donata 3 - Trst.

- EDI ŽERJAL

KDO JE PRIMOŽ PETERKA?

ERIK DOLHAR

Primož Peterka je med Slovenci spet obudil spomin na zlate dni skakalnega športa. Popularnost slovenskega skakalca iz Moravč, ki bo 28. februarja dopolnil šele 18 let, je še narasla po 3. mestu, ki ga je v soboto, 8. t.m., osvojil v finskih Kulmu in tako spet prevzel vodstvo na skupni lestvici svetovnega pokala. Številni slovenski časniki so mu posvetili daljše intervjuje, iz katerih smo črpali nekaj najbolj zanimivih izjav, da bi ga bolje spoznali, preden se bomo z njim osebno pogovorili ob priložnosti finala svetovnega pokala v Planici.

Kako bi se najprej sam predstavil?

Doma sem iz Moravč, kjer obiskujem tretji letnik tamkajšnje šole. K sreči je ravnateljica navdušena nad skoki, drugače ne vem, kako bi usklajeval šolo in šport. Skoki so mi izredno všeč, saj ob njih res uživam; všeč pa mi je tudi obiskovanje šole. Prostega časa nimam veliko, moj hobi pa je prijateljica. Navdušujejo me smučanje, šola in punca! Zadnje poletje sem bil teden dni na dopustu na morju. Dopust je dopust, toda prav tako me veseli tekma in vse, kar se dogaja okoli nje.

Kje je pravzaprav skrivnost Tvoje uspešnosti?

Dobro smo trenirali, imamo dobrega trenerja in psihologa, podrobnosti glede treninga pa naj ostanejo poslovna skrivnost.

Te popularnost moti?

Kar naprej me kličejo. Sploh ne vem, s kom naj bi se pogovarjal. Nad tujimi novinarji pa sem razočaran, ker pišejo stvari, o katerih se z njimi sploh nisem pogovarjal. Morda pa se o meni pogovarjajo z mojim trenerjem Jelkom Grosom. Drugače pa je v šoli, kjer so me sošolke čudovito sprejele. Tudi nekaj poljubčkov sem dobil...

Mnogim dela preglavice izgovarjava tvojega priimka...

Sedem profesorjev me je prvi dan po prihodu v šolo vprašalo, kako se pravilno izgovarja moj priimek. To sem v enem dnevu razložil vsaj petdesetkrat in upam, da mi ne bo več treba. Prej večina sploh ni vedela, da skačem...

Po skakalni sezoni boš moral vse učenje nadoknaditi.

Že dve leti delam tako in upam, da mi bo uspelo tudi letos, v tretjem letniku.

Kaj boš počel, ko bo konec skokov?

Živim še bolj tako, za danes, ne razmišljam za naprej; najbrž se bom vpisal na ekonomijo, nisem pa še povsem prepričan.

Okoli tekem se je začel vrteti tudi denar.

S tem se ne ukvarjam, za to zdaj skrbi oče. Nagrade pa niso zelo bogate, kar me zaenkrat ne moti. Drugače pa bi bilo, če bi bil star 30 let, saj tako majhna nagrada za življenje ni dovolj. Nagrade se zvišujejo. Upam, da je pred menoj še dosti let skakanja. Me pa skoki veselijo in skakal bi, tudi če ne bi bilo ne nagrad ne denarja. Poklic je v tem športu vsekakor obvezen.

Si že kdaj na skakalnicah budo padel?

Nekajkrat sem bil polomljen, v zadnjem času, hvala Bogu, ne. Strahu pa nimam, preprosto uživam vsakič, ko poletim z mostu. Doslej na srečo nisem imel slabih izkušenj ne s padci ne s poškodbami, nič me ni ustavilo ne prestrašilo.

Tempo v skakalni sezoni je pravzaprav iz leta v leto večji.

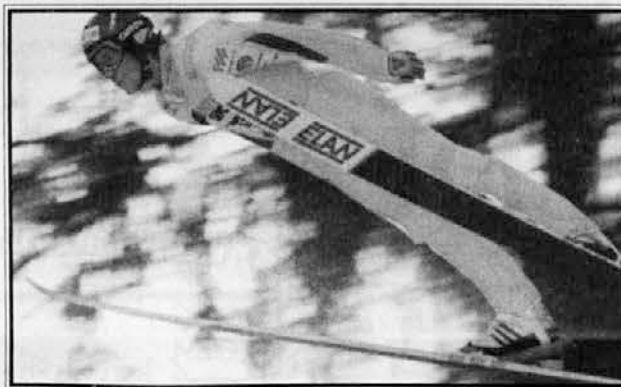
Zdaj se je tempo tekem umiril. Doslej je bilo malo naporno, še posebno novoletna turneja pobere dosti moči. Ker sem kar padel v

drugim bereš knjige.

Seveda, to je najboljše. Seveda, to je najboljše. Ko sem v knjigi, imam najbolj mir. Zanimivo, da si zapomnim čisto vse, kar preberem.

Se ne pogovarjaš?

O, ja, toda toliko, da je ravno prav. Tudi s trenerjem pokomentirava le nekaj stavkov. Če bi preveč razpravljali ali če bi med tekmo gledal še nasprotnike, bi bil preveč živčen. Bolje se je usesti in brati. O ostalih sotekmovalcih lahko trdim, da sem bolj skupaj z Norvežani, Francozi in Italijani.

svetovni vrh, sem šele zdaj spoznal, kako hitro pobirajo čas tudi druge zadeve, ki sodijo zraven: tiskovne konference, novinarji, sponzorji, sprejemi. Razliko v tempu med različnimi tekmami sem še posebej okusil letos med svojo prvo novoletno turnejo. Na vse štiri skakalnice je treba namreč peš in pravi šok je, če moraš skočiti še enkrat več. Hodiš in hodiš, kot bi šel peš na vrh visoke stolpnice. Te štiri skakalnice z novoletne turnee so, kot bi bile iz starih časov. Tekma je na njih le enkrat na leto, zato se organizatorji niso odločili, da bi jih tako posodobili, da bi na vrh prišli z dvigalom. Za udobje športnikov pač niso pretirano skrbeli. Tudi težke smuči nosimo sami. Dobro bi bilo, če bi jih kdo nesel namesto nas! Hoditi na skakalnice je stoodstotno težje kot skakati. Vsaj zame, ki uživam v skokih.

Labko pozimi razmišljaš tudi o drugih stvareh?

Ko nisem na tekmi ali na treningu, skušam skoje izključiti.

Na urbu zaletišča se pred vsakim skokom trikrat udariš po stegnih. Je to dejanje poguma samemu sebi ali konec premišljene psihološke priprave na skok?

Sodi v okvir priprave, ki jo začnem deset ali petnajst minut pred skokom, da zaupam vase do konca.

Slišali smo tudi, da med enim skokom in

AMATERSKI NOGOMET

ZARJA POD VRHOM

Proslavitev zmage na Kraškem pustu ni skalila moči Bazovcev, ki so v nedeljo v promocijski ligi premagali Cussignacco in se tako povzpeli na tretje mesto na lestvici. V isti ligi so Sovodnje Zadržna kreditna banka izenačile na igrišču San Canziana, Primorje Adriaker pa je v Trivignanu ostalo praznih rok. V elitni ligi je Juventina Radenska v Štandrežu le izenačila z Italo S. Marco. V 1. amaterski ligi je bila kriška Vesna poražena, ravno tako kot Kras v ligi nižje. V 2. AL je več sreče imel Primorec, ki je s pičlim zadetkom odpravil CGS in Breg, ki je bil boljši od Serenissime. V 3. AL doberdobska Mladost nadaljuje svojo zmagovalno pot, saj je zmagala tudi na igrišču Azzurre in tako ujela vrh lestvice skupine F. V skupini G je Gaja s pokerjem zadetkov nadkrilila Servolo in se tako prebila na drugo mesto na lestvici z le tremi točkami zaostanka za vodilnim Roianesejem. Breg B je kljub trem golom le izenačil s CUS-om.

KOŠARKA

NEZADRŽNA RADENSKA

Jadranu TKB se spet ni uspelo oddaljiti od brezna, ki vodi v C1 ligo oz. osvojiti tisto deveto mesto na lestvici in si s tem v drugem delu, ko bo šlo za obstanek v ligi, za nasprotnika izbrati šibko Monzo, ki zaradi finančnega poloma v društvu nastopa zdaj dejansko z mladinskim moštvom. Naša združena ekipa je tokrat ostala praznih rok na igrišču predzadnje na lestvici iz Collegna. Kljub dobri igri Rebule v prvem polčasu Jadranovcem ni uspelo stniti vrst v obrambi, tako da so jim nasprotniki z lahkoto bežali do koša. "Modri bojevniki" so položili orožje minuto pred koncem, ko je bil poraz (97-92) že zapečaten. Kolo pred koncem prvega dela tako Jadran tudi že bolj ali manj ve, s katerimi nasprotniki se bo potegoval v play out-u. Iz sedanje skupine bosta z Collegno in najverjetneje Scame iz Bergama, iz sosednje skupine pa Valdarno, Piove di Sacco in Argenta Ferrara ali Faenza.

Več kot razveseljive novice pa prihajajo iz D lige, kjer je Bor Radenska premagal doslej vodeči Santos, tako da so Svetoivančani sami dosegli vrh lestvice. Tokrat je bila od vseh naših ekip v tej ligi poražena le Cicibona Pref. Marsich, ki je izgubila z Interjem 1904. Uspešen pa je bil tako goriški Dom Rob Roy, ki tako ostaja pod samim vrhom lestvice, kot Kontovel, ki je bil boljši kot Lega nazionale.

ODBOJKA

MED PAVZO PRVENSTEV OLYMPIA PREMAGALA BOR: OBRAČUN

V sredo, 5. t.m., je goriška Olympia CDR v prvem polfinalnem srečanju deželne odbojarskega pokala doma premagala tržaški Bor Fortrade s 3-1. Povratno srečanje je bilo v Trstu v sredo, 12. t.m., zato s tem rezultatom še ne razpolagamo. V vseh ligah, v katerih nastopajo naše postave, od državne B2 lige do najnižjih prvenstev, je bila konec prejšnjega tedna prekinitev pred začetkom drugega dela različnih lig. Letošnja sezona je zaradi reorganizacije prvenstev prehodnega značaja. Naše ekipe pa so se v teh okoliščinah še kar dobro znašle. Šest slovenskih ekip je namreč doseglo polovičen izkupiček zmag, vendar je obracun pozitiven, saj je k skromnejšemu številu zmag prispevala v bistvu le Soča Sobema, ki predstavlja tudi edino razočaranje.

NAMIZNI TENIS

KRAS GENERALI VEDNO TRETJI

Kras Generali je po deveti prvenstveni zmagi v A ligi v Messini tri kola pred koncem rednega dela prvenstva vedno bolj trdno priklenjen na odlično tretje mesto na lestvici, ki vodi v play off. V končnici prvenstva se bodo poleg Krasovk uvrstila še dekleta neulovljive Castellane, Coccaglia in Novare ali Siracuse. Zgoniška ekipa je na Siciliji tokrat nastopila brez poškodovane Ane Bersan, ki pa jo je častno nadomestila Katja Milič.

ROKOMET

KRASOVCI ŠE NAPREJ

S sobotno zmago proti ekipi Eppan iz Bocna so rokometaši Krasa začeli drugi del prvenstva C lige, v katerem zasedajo tretje mesto. Pred tedni smo poročali, da bi se lahko ekipa odpovedala nadaljnjemu nastopanju v prvenstvu, ker so postali stroški gostovanj preveliki. Odsek ni v stanju, da bi si s samofinanciranjem uspel kriti te stroške. Na skupnem sestanku z odborom pa je prišlo do dogovora, da bo stroške tekmovanj krilo društvo v pričakovanju na morebitne sponzorizacije.

V ženski B ligi so Krasovke na najboljši način začele povratni del prvenstva. Na domačih tleh so z dobro igro premagale šestouvrščeni Musile.

ATLETIKA

COSLOVICH IN MACCHIUT MED NAJBOLJŠIMI VSEH ČASOV

Zamejski atletinji Claudia Coslovich (met kopja) in Margaret Macchiut (100 m zapreke) sta bili uvrščeni na lestvico najboljših dvajsetih italijanskih reprezentantk vseh časov. V Pretoriji v Južni Afriki sta se spet izkazali: Coslovich je bila 3., Macchiut pa kljub poškodbi 5.

SMUČANJE

DEBORAH JUNAKINJA PRVENSTVA

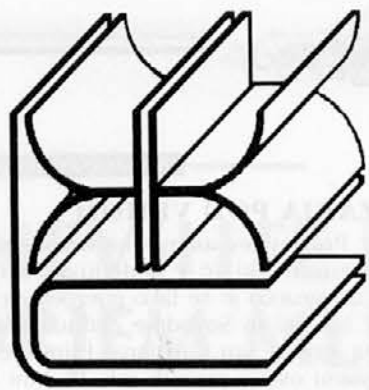

SESTRIERES - Svetovno smučarsko prvenstvo v alpskih disciplinah je izjemen dogodek, zato so se italijanski prireditelji potrudili. Mogoče še preveč. Tekmovanja potekajo brezhibno, v svoji vnemi pa so organizatorji šli najbrž predaleč glede dohoda v to gorsko turistično naselje, ki leži na 2.035 m nadmorske višine. Nihče ne more na prizorišče svetovnega prvenstva z osebnimi avtomobili, tako da je obisk skromen. Trgovci in gostinci se glasno pritožujejo, kajti izgube so ogromne. In res, čez dan ali zvečer so ulice prazne, lokali tudi, tako da je Sestrieres otožen, celo žalosten in mimo uradnih prireditev in sprejemov nudi le malo drugega. Nekaj več obiskovalcev je le na tekmah, a tudi tu daleč pod pričakovanji.

Vsa najbolj rožnata pričakovanja pa je izpolnila Deborah Compagnoni (na sliki), prava junakinja tega svetovnega prvenstva. Skromna, simpatična 27-letna smučarka je premočno zmagala v obeh tehničnih disciplinah - slalomu in veleslalomu ter tako poklonila italijanskemu ženskemu smučanju zgodovinski uspeh. Dopolnila ga je še Lara Magoni s srebrno kolajno. V ženskem superveleslalomu je prišlo do tretje zaporedne zmage za "Azzurre" na tem prvenstvu. Prismočala si jo je Ladinka Isoldé Kostner, doma iz St. Ulricha v dolini Gruden. Veliko presenečenje predstavljata tudi odličji Karin Roten (bron v slalomu, srebro v veleslalomu), saj Švicarki nihče, niti poznavalci niso prisojali možnosti. V hitrih disciplinah so med moškimi kraljevali Norvežani, ki so uspeli tako v superveleslalomu in smuku. Presenetil je Bruno Kerren z zlatom v kombinaciji.

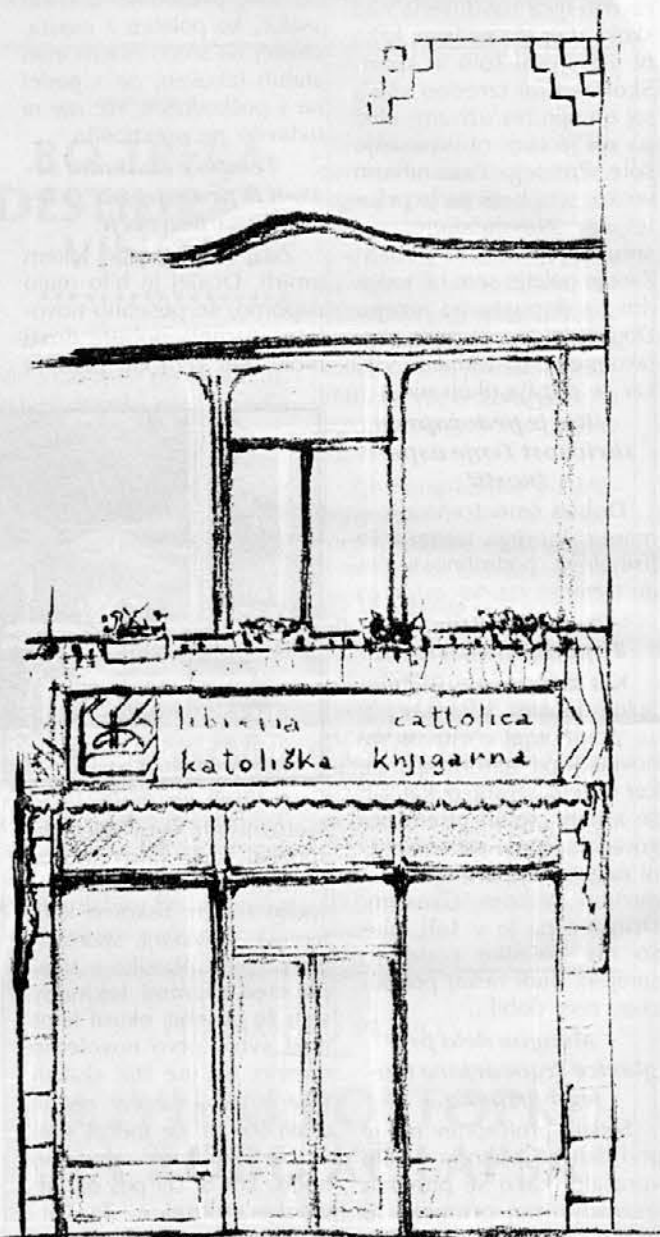
Kaj pa Slovenci in Slovenke? Povprečno, celo slabo. Najboljšo uvrstitev je ujel Jernej Koblar: v kombinaciji je bil deseti. Med dekletki pa je čast rešila Špela Pretnar. Brez Urške Hrovat je bila vsaka sanja brez osnove. A največji poraženci prvenstva so zaenkrat Avstrijci in Nemci. Ali bodo uspeli premagati Tombo?

- MARIJ ČUK

KATOLIŠKA KNJIGARNA

NA
TRAVNIKU
SREDI
GORICE
ŽE
DEVET
DESETLETIJ

OBIŠČITE NAS!

knjige, revije -
vse za šolo in pisarno -
veliko vrst papirja -
sakralni predmeti -
darila -
plošče, kasete -
igrače -

